

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 111 (7279)

Azərbaycan Cənubi Qafqazın
siyasi, iqtisadi mərkəzinə çevrilir

8

"Azərbaycan elektrik enerjisi ixrac edən ölkəyə çevrilib"

"8 NOYABR" ELEKTRİK STANSİYASININ
AÇILIŞ MƏRASİMİ

4

Azərbaycan xalqının qüruru - qalib Ordumuz!

2

"Azərbaycana bizə
verdiyi dəstəyə görə
təşəkkür edirəm"

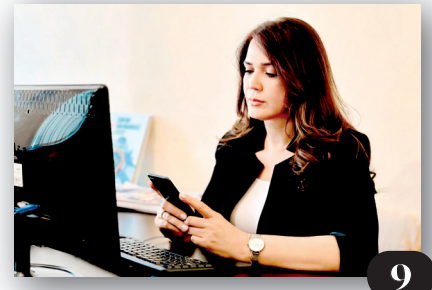
3

Böyük Qayıdış: Həsənrizə
və Sarıcalıya növbəti köç

12

Metroda Azərbaycan
musiqisi...

9

Dünya
ŞOKDA - Çində
yeni ölümcül
virus aşkarlandı!

16

Çevrilişə
cəhd,
yoxsa...

14

1918-

ci il mayın 28-də yaranmış Azərbaycan Demokratik Respublikasının cəmi 23 ay yaşamasına baxmayaraq, ölkədə çox böyük nailiyyətlərə imza atılmışdı. Görülən işlər sırasında ordu quruculuğu sahəsindəki tədbirlər böyük əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan Demokratik Respublikası hökumətinin qərarı ilə 1918-ci il iyunun 26-da ilk hərbi hissə - əlahiddə korpus yarandı. Bu qərar Şərqi müsəlman aləmində ilk demokratik hökumətin ordusunu yaratmasına hüquqi əsas verdi. Bunun ardınca ölkədə hərbi mükəlləfiyyət - orduya çağırış haqqında hökumət tərəfindən fərman verildi. Avqustun 1-də AXC-nin Hərbi Nazirliyi təsis edildi. General Səməd bəy Mehmandarov dekabrın 25-də hərbi nazir, general-leytenant Əliəğa Şıxlinski nazir müavini təyin edildilər. Qısa zaman məsafəsində Azərbaycanda milli ordu quruculuğunda uğurlar əldə edildi. Bu gün həmin tarixdən bir əsrdən artıq zaman 106 il ötür.

Sovet dövründə, Ulu Öndər Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrdə Azərbaycanda hərbi-təşkilati işlərə nəzər salsaq görürük ki, Azərbaycan gənclərinin hərbi xidmətə hazırlanması, onların xüsusi ixtisaslı hərbi hissələrə göndərilməsinə nail olunması məqsədi ilə ardıcıl işlər görüldü. Hər il Azərbaycandan təxminən 60 min gənc hərbi xidmətə çağırılırdı. Lakin onların çox az hissəsi xüsusi ixtisaslar öyrədən hərbi

Azərbaycan xalqının qüruru - qalib Ordumuz!

Prezident Heydər Əliyevin Fərmanı ilə iyunun 26-sı Cümhuriyyətin varisi olan müstəqil Azərbaycan Respublikasında Silahlı Qüvvələr Günü elan edildi. Bu gün sabitlik, iqtisadi inkişaf və güclü müasir ordunun formalaşdırılması müasir Azərbaycanın əsas göstəricilərindəndir. Ulu Öndər Heydər Əliyev hərbi təhsil sisteminin daha da inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə 1999-cu il yanvarın 20-də Hərbi Akademiyanın yaradılması haqqında Fərman imzalamışdır. Ulu Öndərin 20 avqust 2001-ci il tarixli Fərmanı ilə Silahlı Qüvvələr üçün kadr hazırlığının təkmilləşdirilməsi məqsədilə Müdafiə Nazirliyi sistemində fəaliyyət göstərən məktəblər Azərbaycan Ali Hərbi Məktəbi, Azərbaycan Hərbi Dənizçilik Məktəbi və Azərbaycan Ali Hərbi Təyyarəçilik Məktəbi adlandırılmışdır.

CƏNUBİ QAFQAZDA ƏN MÜASİR ORDU

Bu gün Qafqazda ən müasir ordu hesab olunan Azərbaycan Milli Ordusu Hərbi Hava və Hava Hücumundan Müdafiə, Hərbi Dəniz və Quru qoşunlarından ibarətdir. Bu qoşun növləri potensial rəqiblə qırıcı və bombardmançı təyyarələrlə effektiv mübarizə aparmaq iqtidarındadır. MDB çərçivəsində Azərbaycan hava hücumundan müdafiə qüvvələrinə malik ən güclü ölkələrdən sayılır. Bütçə vəsaiti ildən-ilə artırılan Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin buna müvafiq olaraq hərbi imkanları da genişlənir. "Uğurlu iqtisadi siyasətimiz bizə imkan verir ki, ordu quruculuğuna, yeni silahların, yeni texnikaların alınmasına, yeni döyüş birləşmələrinin yaradılmasına lazımi dərəcədə dövlət vəsaiti ayrılınsın", - deyərək Prezident bildirib. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Silahlı Qüvvələrin modernləşdirilməsi, müasirləşdirilməsi, eləcə də, maddi-texniki bazasının ən müasir standartlar səviyyəsinə çatdırılması sahəsində kifayət qədər əhəmiyyətli işlər reallaşdırılır. Bu gün Azərbaycanda istehsal olunan bir çox hərbi məhsullar ordumuzun potensialının gücləndirilməsində əsas amillərdən biridir. Ölkəmizdə yaradılan 20-dən çox hərbi zavodda müxtəlif adda hərbi təyinatlı müxtəlif məhsullar istehsal olunur. Azərbaycan milli hərbi sənaye kompleksi yaradıb. Azərbaycanın hərbi texnologiyaları bir çox

aparıcı hərbi sənaye sərgilərində təqdim olunur. Vətən Müharibəsindəki qələbədən sonra isə ümumiyyətlə xarici dövlətlər Azərbaycanın hərbi islahatlarına, hərbi sənaye kompleksinə böyük maraq göstərir. Ölkənin yeni hərbi qüdrəti və üstünlüyü 2016-cı ilin aprel döyüşlərində nümayiş etdirilmişdir. Bu hərbi əməliyyatlar ən müasir hərbi texnika ilə təchiz edilmiş Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin döyüş əməliyyatlarında real üstünlüyə malik olduğunu göstərdi. Füzuli, Cəbrayıl və Ağdərə rayonlarının işğal altındakı ərazilərinin 2000 hektardan çox hissəsini azad etdi. Həmçinin minlərlə hektar ərazi Azərbaycan Ordusunun tam nəzarətinə keçdi. Beləliklə, Azərbaycan Ordusu dördgünlük Aprel döyüşləri ilə xalqımıza qələbə sevinci yaşatdı.

"VƏTƏN MÜHARİBƏSİ AZƏRBAYCAN DÖVLƏTİNİN TAM ZƏFƏRİ İLƏ YEKUNLAŞMIŞDIR"

Qüdrətli Azərbaycan Ordusunun qarşıya qoyulan istənilən vəzifəni - döyüş tapşırığını yerinə yetirməyə qadir olduğu bütün dünyaya nümayiş etdirildi. Eyni zamanda, Naxçıvan əməliyyatı Azərbaycan Ordusunun gücünü, hərbiçilərimizin rəşadət və cəsarətini düşməne əyani surətdə nümayiş etdirdi. Bunlarla yanaşı, Azərbaycan həm Aprel döyüşləri, həm də Günnüt zəfəri çərçivəsində zamanı əldə etdiyi şanlı qələbə ilə, eləcə də diplomatik müstəvidə qazandığı üstünlüklə öz gücünü göstərdi. Vətənə, dövlətə bağlı olan Azərbaycan Ordusunun Lələtəpədə, Naxçıvanın Günnüt, Qızıqlaya yüksəkliklərinə sancıdığı Azərbaycan bayrağını tezliklə erməni işğalında olan torpaqlarımızda da dalğalandıracağına inamımız sonsuz idi. Nəhayət, həmin zamana şahidlik etdik. "Mən işğal dövründə dəfələrlə deyirdim ki, bizim üçün birinci vəzifə ərazimizin bərpasıdır, ərazi bütövlüyümüzün təmin edilməsidir. Deyirdim ki, əgər danışıqlar nəticə verməsə, biz güc tətbiq edərək öz tarixi torpaqlarımızı azad edəcəyik. Əfsuslar olsun ki, mənim sözlərimə bəziləri laqeyd yanaşdı. Ermənistan və onun xarici havadarları hesab edirdilər ki, onlar bizim torpaqlarımızı işğal altında əbədi saxlayacaq. Biz onların məkrli planlarını alt-üst etdik. Müharibəyə

hazırlaşdıq, düşməne elə sarsıdıcı zərbə vurduq ki, düşmən bu günə qədər özünə gələ bilmir", - deyərək Cənab Prezident bildirib. Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Ordusunun işğal altında olan torpaqlarımızı azad etmək məqsədilə zəfər yürüşünə başlaması və qırx dörd gün davam edən hərbi əməliyyatlar nəticəsində Ermənistanın 30 il ərzində qurduğu silahlı qüvvələrini darıxdıraraq qələbə qazanması tariximizə yeni gün olaraq daxil edildi. "Bu gün Azərbaycan Ordusu müharibə dövründə qəhrəmanlıq və peşəkarlıq göstərmiş Azərbaycan Ordusundan daha da güclüdür", - deyərək Prezident bildirib. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra ordu quruculuğu prosesinin daha geniş vüsət aldığını bildiren Cənab Prezident işğal dövründə ordu quruculuğunun bizim üçün bir nömrəli vəzifə olduğunu qeyd edib: "Ordumuzun, bütün Silahlı Qüvvələrimizin torpaqlarımızın azad olunması üçün hazırlıq işlərinə xüsusi önəm verilir və biz buna nail olduq. Vətən müharibəsi Azərbaycan dövlətinin tam Zəfəri ilə yekunlaşmışdır".

Ali Baş Komanda İlham Əliyevin uzaqgörən və düşünülmüş siyasəti nəticəsində Azərbaycanda müasir ordu quruculuğunun nəticəsidir ki, milli ordumuz regionda aparıcı orduya çevrilib. Dünya reytingində öncül yerlərdən birini tutur.

hissələrə yola salınırdı. Gənclərin böyük əksəriyyəti isə tikinti və xidmət hərbi hissələrinə göndərilirdi. Respublika məktəblərində rus dilinin tədrisinə diqqət artırıldı, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu nəzdində ibtidai hərbi hazırlıq müəllimləri hazırlayan fakültə açıldı. Bakı Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbi və Bakı Ali Hərbi Dənizçilik Məktəbi fəaliyyətə başladı. Azərbaycanda general Cəmişid Naxçıvanski adına hərbi-internat məktəbinin açılması görülmə işlərinin davamı və zirvəsi idi.

DÖVLƏT QURUCULUĞUNUN ƏN ŞƏRƏFLİ VƏ PARLAQ SƏHİFƏLƏRİNDƏN BİRİ

Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Ermənistan ilə müharibə vəziyyətində idi. O zaman Azərbaycana rəhbərlik edən şəxslər Silahlı Qüvvələr yarada bilmədilər. 1991-ci il sentyabrın 5-də Müdafiə Nazirliyinin yaradılması haqqında qanunun qəbul edilməsinə baxmayaraq, o zamankı respublika rəhbərliyi bu qərarların həyata keçirilməsi üçün ciddi səy göstərmirdi. Yalnız Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdışı və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi vəziyyəti kökündən dəyişdi, respublikamızda ordu quruculuğu sahəsində mühüm tədbirlərin həyata keçirilməsinə güclü təkan verdi. Bu dövrdən etibarən ölkədəki silahlı qüvvələr dövlətin tam nəzarətinə keçdi. Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə dövlətçilik ənənələrimizə söykənərək 1993-cü ildən ölkəmizdə həyata keçirilən dövlət quruculuğunun ən şərəfli və parlaq səhifələrindən biri bu gün artan və qüdrətlənən güc ilə qürurlandırmış Azərbaycan Ordusudur. Özünümüdafiə dəstələri və könüllü batalyonlar ləğv edildi və beləliklə, Ulu Öndər Heydər Əliyev vahid komandanlığa tabe olan nizami Azərbaycan Ordusunu yaratdı. 1998-ci ilin mayında

MİLLİ BİRLİYİMİZİN, HAQQIN VƏ ƏDALƏTİN ZƏFƏRİ

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev tərəfindən təsdiqlənən mükəmməl hərbi strategiya və taktika döyüş meydanında Azərbaycan Ordusunun "Dəmir Yumruq" əməliyyatını sürətlə və az itki ilə həyata keçirməyə imkan verdi. Qəhrəmanlıq dastanını yazan rəşadətli Ordumuzun Vətən müharibəsində nümayiş etdirdiyi hərbi mədəniyyəti, beynəlxalq və humanitar qanun və normalara riayət etməsi dünya hərbi tarixinə örnək səhifələr kimi yazıldı. Döyüş meydanında əməli təsdiqini tapan "Qarabağ Azərbaycandır və nida" həqiqəti milli birliyimizin, haqqın və ədalətin zəfəri oldu. Azərbaycanın haqq və ədalət uğrunda apardığı Vətən müharibəsi, onun taktika və strategiyası, istifadə edilən müasir hərbi texnologiyaları bu gün bir sıra inkişaf etmiş ölkələrdə və beynəlxalq təşkilatlarda tanınmış hərbi ekspertlər tərəfindən müasir hərbi elminin yeni səhifəsi adlandırılır. Azərbaycan Ordusu hərbi əməliyyatları beynəlxalq humanitar hüquqlara uyğun apardı və mülki obyektleri, mülki şəxsləri nişan almadı. Ermənilərin qoyub qaçdığı hərbi texnikalar, silah-sursatlar bu gün Hərbi Qənimətlər Parkında nümayiş olunur. Vətən müharibəsində qazanan ZƏFƏR bütün türk dünyasının qələbəsi olaraq dünyaya mesaj oldu. İkinci Dünya Müharibəsindən sonra baş vermiş müharibələrdə demək olar ki heç kim tərəfdən tam qələbə əldə edilməyib. Bu məqam qələbəmizin xüsusiyyətini artırır.

Bu gün Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin quruculuğu prosesi Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir və ordumuz inkişaf, təkmilləşmə dövrünü yaşayır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

“İtaliya ərazisindən Avropaya daxil olan Azərbaycan qazı 10 Avropa ölkəsinə çatdırılır”

İtaliya mediası Mingəçevirdə istifadəyə verilən “8 Noyabr” Elektrik Stansiyasından yazıb

İtaliya mətbuatı Mingəçevirdə “8 Noyabr” Elektrik Stansiyasının açılış mərasimini diqqət mərkəzində saxlayıb. AZƏRTAC xəbər verir ki, ANSA, “Formiche”, “Corriere dell’Economia”, “Energia Italia”, “Borsa Italiana”, “La Provincia Unica”, “Industria Italiana”, “Meteoweb”, “Agenzia Nova” kimi saytların yaydığı materialarda elektrik stansiyasının açılış mərasiminin iyunun 24-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və İtaliyanın şir-

kətlər və “Made in Italy” naziri Adolfo Ursonun iştirakı ilə keçirildiyi bildirilir. Qeyd olunur ki, stansiyanın inşasında İtaliya və Çin şirkətləri iştirak edib. Stansiyada İtaliyanın “Ansaldo Energia” şirkəti tərəfindən təchiz olunmuş 4 ədəd müasir qaz turbini və generatorlar quraşdırılıb. “Ansaldo Energia”nın təmin etdiyi AE94.3A qaz turbinləri yüksək istismar çevikliyi, etibarlılığı və sərfəliliyi ilə fərqlənir. Bu avadanlıqlar sayəsində karbon qazı emissiyalarında ciddi

azalma və təbii qaz istehlakında böyük qənaət əldə oluna- caq. Şirkətin stansiyada quraşdırdığı 2000 meqavattlıq ener- ji imkanına malik olan qurğu keçmişlə müqayisədə havaya atılmaları 50 faiz azaldacaq. Eyni zamanda, “8 Noyabr” Stansiyasının gücü 1880 meqavatt olduğu diqqətə çatdırılır.

Yazılarda İtaliya ilə Azərbaycan, o cümlədən “Ansaldo Energia” və “AzərEnerji” arasındakı əməkdaşlıqdan bəhs olunur, COP29 çərçivəsində iki şirkətin anlaşma memoran- dumu imzaladığı xatırladılır. Həmçinin strateji əhəmiyyətə malik TAP boru kəmərinə və qaz kəmərinin ötürücülük gücünün ikiqat artırılmasının əhəmiyyətindən bəhs olunur, İtaliya ərazisindən Avropaya daxil olan Azərbaycan qazının 10 Avropa ölkəsinə çatdırıldığı bildirilir.

Azərbaycan nümayəndə heyəti “Jenmin Jibao” qəzetinin redaksiyasında olub

Çin Xalq Respublikasına səfəri çərçivəsində Azərbaycan nümayəndə heyəti bu ölkənin ən nüfuzlu media orqanlarından biri olan “Jenmin Jibao” qəzetinin redaksiyasını ziyarət edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə Medianın inkişafı Agentliyinin icraçı direktoru Əhməd İsmayilov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə media sahəsində geniş və ardıcıl islahatlar həyata keçirildiyini, bu islahatların əsas məqsədinin müasir çağırışlara cavab verən, dayanıqlı və cəmiyyətin inkişafında fəal rol oynayan media mühiti- nin formalaşdırılması və gücləndirilməsi olduğunu deyib. O qeyd edib ki, Azərbaycanda həm onlayn, həm də ənənəvi media subyektlərinin fəaliyyətinə dövlət tərəfindən kompleks dəstək göstərilir, xüsusilə çap mediasının rəqəmsal transformasiyası istiqamətində mühüm layihələr icra olu- nur.

“Jenmin Jibao” qəzetinin prezidenti Yu Şaolian rəhbərlik etdiyi

media qurumunun tarixi və fəaliyyəti barədə geniş məlumat verib. Bildirib ki, qəzet təkcə çap versiyası ilə deyil, eyni zamanda, müxtəlif rəqəmsal platformalar vasitəsilə də milyonlarla izləyiciyə informasiya çatdırır. O, iki ölkə arasında hərtərəfli strateji tərəfdaşlığın qurulmasının media sahəsində də öz nəticələrini verəcəyinə əminliyini ifadə edib. Yu Şaolian “Jenmin Jibao” qəzetinin AZƏRTAC ilə qarşılıqlı faydalı

əməkdaşlığından söz açıb. O, AZƏRTAC-ın qəzetin layihələrinə verdiyi dəstəyi yüksək qiymətləndirib.

Görüşdə Çin Xalq Respublikasının 2013-cü ildə irəli sürdüyü və Avrasiya ölkələri arasında infrastrukturun inkişafı, qarşılıqlı əlaqələrin gücləndirilməsi məqsədi daşıyan “Kəmərlər və yollar” təşəbbüsü barədə fikir mübadiləsi aparılıb, layihənin beynəlxalq əməkdaşlığa verdiyi töhfəyə diqqət çəkilib.

“Azərbaycana bizə verdiyi dəstəyə görə təşəkkür edirəm”

“Bizim yeganə vergi səlahiyyətimiz də əlimizdən alınıb. Beləliklə, Qvadelup məhsulları sıradan çıxarılıb. İqtisadiyyat, kənd təsərrüfatının davamlılığı, alternativ enerjiyə əlçatanlıq barədə ciddi problemlərimiz var. Aparılan iqtisadi siyasətlərin qida suverenliyinə yönəlməməsi səbəbindən biz banan kimi məhsulları ixrac etmək imkanına malik deyilik.” Bu sözləri Qvadelupun Azadlığı Namine Xalq Birliyinin (UPLG) baş katibi Jean-Jacob Bicep Qvadelup adasına həsr olunmuş konfransda söyləyib.

O bildirib ki, bizim gömrük, ticarət sazişləri barədə də problemlərimiz var. İqtisadi müstəqilliyə nail olmaq üçün Avropa İttifaqının gömrük siyasətindən çıxmaq lazımdır. Bu qərar öz ticarətimizi inkişaf etdirməyə, iqtisadi, siyasi müstəqil olmağımıza yardım edəcək. Avropa İttifaqının kənd təsərrüfatı siyasəti Qvadelupun kənd təsərrüfatı və sanitar təhlükəsizliyinə maneələr yaradır. Biz regional tərəfdaşlığımıza tərəf yönəlməliyik. Ona görə də Fransa və Avropanın digər ölkələri ilə münasibətlərimizə yenidən baxmalıyıq. O qeyd edib ki, “Azərbaycan bizdən uzaq olsa da, amalıımız eynidir - suverenlik, ədalət bərpa olunsun. Biz mədəni mübarizə aparmağa çalışırıq. Çünki bizi reallıqdan, öz kökümüzə uzaqlaşdırmağa çalışırlar. İqtisadi, siyasi, sosial öz talelərini müəyyənləşdirməlidir”. O bildirib ki, hər birimiz dünyanın azadlığı uğrunda çalışmalıyıq. Biz öz mübarizəmizi davam etdirməkdə qətiyyətliyik. Azərbaycana bizə verdiyi dəstəyə görə təşəkkür edirəm.

"8 NOYABR" ELEKTRİK STANSİYASININ
AÇILIŞ MƏRASİMİ

"Azərbaycanın enerji tarixində çox mühüm hadisənin şahidi olduq. Prezident İlham Əliyevin və bir sıra xarici şirkət rəhbərlərinin iştirakı ilə Mingəçevir şəhərində "8 Noyabr" Elektrik Stansiyasının açılışı ilə bu əlamətdar günü yaşadıq". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında deputat Aydın Hüseynov deyib.

O bildirib ki, ümumi gücü 1880 MVt olan bu stansiya Azərbaycanın müstəqillik dövründə inşa edilən ən iri istehsal müəssisəsi kimi tarixdə qalacaq: "Layihənin strateji əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, bu stansiya təkcə ölkənin daxili enerji tələbatını deyil, həm də ixrac potensialını artıracaq, ölkəmizə yeni imkanlar qazandıracaq. 1945-ci ildə Mingəçevirdə inşasına başlanan və 9 ildən sonra istifadəyə verilən 8 bloklu Su Elektrik Stansiyasının ümumi gücü 2400 meqavatdır.

"8 Noyabr" Elektrik Stansiyası isə Prezident İlham Əliyevin 2022-ci ildə imzaladığı Sərəncama əsasən inşasına başlanıb və bu layihə rekord sayılacaq müddətdə - cəmi iki il ərzində uğurla başa çatdırılıb.

Layihənin hazırlanması və icrasında Azərbaycanın mühəndisləri əsas rol oynayıb, yerli və beynəlxalq ekspertlərin iştirakı ilə həyata keçirilib. Bu hadisə ilə "Nur şəhəri" adlandırılan Mingəçevir ölkənin əsas enerji mərkəzinə çevrilir. Dövlətimizin baş-

"Azərbaycan elektrik enerjisi ixrac edən ölkəyə çevrilib"

çısı İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi: "Biz son 20 il ərzində Azərbaycanın energetika sistemini demək olar ki, sıfırdan qurmuşuq. Ölkəmizin müxtəlif yerlərində yeni elektrik stansiyaları qurulmuşdur, eyni zamanda, Mingəçevirdə də yenidənqurma işləri aparılmışdır. Yadıңызdadır, burada baş vermiş qəza nəticəsində ölkəmizin böyük hissəsi, demək olar ki, işıqsız qalmışdı. Ondan sonra praktiki tədbirlər görülməyə başlanmış və biz qısa müddət ərzində burada böyük uğurlara nail ola bilmişik". Son 20 ilin sosial-iqtisadi uğurlarına diqqət etsək, qazanan uğurlar kifayət qədər çoxdur. Əlbəttə, hər bir dövlətin iqtisadiyyatı və onun sosial həyatı həmin ölkədə enerji sektorunun inkişaf səviyyəsindən asılıdır. Bütün digər sahələrdə olduğu kimi, elektrik enerjisi sahəsinin də etibarlı inkişafının təməli daşı Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub. 1971-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində Araz çayı üzərində gücü 22 MVt olan İran-Azərbaycan "Araz" Su Elektrik Stansiyasının tikintisini, 1972-ci ildə "2 sayılı Sumqayıt İstilik Enerji Mərkəzi"nin gücünün 220 MVt-a çatdırılmasını, 1976-1977-ci illərdə gücü 50 MVt olan "Sərsəng" Su Elektrik Stansiyasının istifadəyə verilməsini, gücü 380 MVt olan "Şəmkir" Su Elektrik Stansiyasının istismara

buraxılmasını xüsusi qeyd etmək lazımdır. Heydər Əliyevin Azərbaycanda qurduğu yeni və güclü energetika sisteminin ən bariz nümunələrindən biri bu gün də Cənubi Qafqazın ən böyük istilik-elektrik stansiyası sayılan, 8 enerji blokna malik və gücü 2400 MVt olan "Azərbaycan" İstilik Elektrik Stansiyasıdır. Müstəqillik illərində Ulu Öndərin rəhbərliyi altında Azərbaycanın enerji sisteminin yenidən qurulması istiqamətində görülən işlər nəticəsində ölkədə elektrik enerjisi istehsalı 2 dəfəyə qədər artırılıb.

Təməli Ulu Öndər tərəfindən qoyulmuş Azərbaycan enerji sisteminə son 20 ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən böyük uğurlara imza atılıb. Ölkənin enerji sisteminə aprılan islahatlar, enerji istehsal edən yeni stansiyaların inşası və fəaliyyətdə olan stansiyaların modernləşdirilməsi hesabına enerji istehsalı sahəsində yüksək nəticələr əldə olunub. 2003-cü ilə qədər Azərbaycanda cəmi 10 elektrik stansiyası mövcud idisə, İlham Əliyevin ölkəyə rəhbərlik etdiyi son 20 ildə Azərbaycanda 34 yeni elektrik stansiyası tikilib istismara verilib. Bunun nəticəsidir ki, ölkəmiz elektrik enerjisini idxal edən ölkədən onu ixrac edən ölkəyə çevrilib".

Söylü Ağazadə

ABŞ mediası: Bölgədə Azərbaycanın əməkdaşlığı olmadan hər hansı ticarət təşəbbüsü uğursuzluğa məhkumdur

Türk Dövlətləri Təşkilatına (TDT) üzv olan ölkələr arasında Azərbaycan digərlərindən seçilir. Əvvəla, heç bir şübhə yoxdur ki, Azərbaycan TDT-nin yaratmağa çalışdığı və formalaşmaqda olan ticarət dəhlizində həlledici mövqə tutmaqla yanaşı, Qazaxıstanla birlikdə Avropadan Asiyanın bir neçə mühüm regionuna əsas tranzit marşrutuna nəzarət edir və bu, onun rolunu əvəzsiz edir. Bu nəhəng bölgədə Azərbaycanın əməkdaşlığı olmadan hər hansı ticarət təşəbbüsü uğursuzluğa məhkumdur.

AZ RTAC xəbər verir ki, bu barədə Dona Qrasiya Diplomatika Mərkəzinin təsisçisi və baş direktoru, tanınmış siyasi şərhçi və jurnalist Reyçel Avraham baş qərargahı ABŞ-ın Nyu-York şəhərində yerləşən Xarici Siyasət Assosiasiyasının saytında dərc olunmuş "Budapeşt bəyannaməsi və Türk Dövlətləri Təşkilatı" başlıqlı məqaləsində yazıb.

TDT-nin fəaliyyətinə həsr olunan məqalədə diqqətə çatdırılıb ki, təşkilatın dünya liderlərinə, xüsusən də Avropa liderlərinə ünvanlanmış "Budapeşt Bəyannaməsi"ndə global sülhün, təhlükəsizliyin və davamlı inkişafın təmin edilməsində TDT-nin mühüm rolu vurğulanıb. Bəyannamə türk dövlətlərinin Avropanı Asiya ilə birləşdirən etibarlı nəqliyyat və kommunikasiya dəhlizi yaratmaq, bu yolda sülhə və inkişafa töhfə vermək öhdəliyini bir daha təsdiqləyib. Sənəddə əsas mesaj beynəlxalq ixtilafın aradan qaldırılması və Avropadan Çinə qədər uzanan sabit və təhlükəsiz regionun qurulmasına çağırış olub.

Məqalə "Budapeşt bəyannaməsi"ndə türk xalqlarını təkcə ortaq keçmişlə deyil, həm də bu gün və gələcəyə ortaq baxışla birləşdirməyin dəyərini təsdiqləyən "Türk Dünyası Baxışı"nın əks olunduğuna diqqət çəkib.

Sözgedən baxış irqçi ideologiyaların açıq şəkildə rəddi ilə yanaşı, multikulturalizmi ehtiva edən ortaq türk kimliyinə, tarixinə, mədəniyyətinə və adət-ənənələrinə əsaslanan əməkdaşlığın təşviqidir. "Türk dövləti" anlayışının bəyannamədə geniş şəkildə şərh olunduğunu qeyd edən müəllif Macarıstanın təşkilatda müşahidəçi statusunu bunun bir-başla təsdiqi kimi qələmə verib.

Həmçinin bildirilib ki, son bir neçə ildə Azərbaycan tədricən Avrasiya regionunda əsas nəqliyyat və logistika qovşaqlarından birinə çevrilib. Ölkəmizin bu statusunu tanıyan Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev Qazaxıstan neftinin ixracının artırılmasında göstərilən maddi-texniki dəstəyinə görə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə açıq şəkildə təşəkkürünü ifadə edib. Habelə bütün türk dövlətləri arasında ən böyük sərmayədar olan Azərbaycan həm iqtisadi cəhətdən təşkilatın ən sabit üzvü, həm də hərbi potensial baxımından ən güclü dövlətlərdəndir.

Yazıda Azərbaycanın son on ildə faktiki hərbi əməliyyatlarda iştirak edən yeganə TDT üzvü olduğu diqqətə çatdırılıb. Ermənistanla münaqişənin ölkəmizin hərbi büdcəsinin artmasına və yüksək hazırlıqlı ordu formalaşdırmasına vəsile olduğu vurğulanıb. Habelə Azərbaycanın "qardaş ölkə" adlandırdığı Türkiyə və müxtəlif sektorlarda əməkdaşlıq etdiyi Qazaxıstanla müstəsna sıx əlaqələrə malik olduğuna diqqət çəkilib. Politoloq bu amillərin birlikdə Azərbaycanı iqtisadiyyat, təhlükəsizlik və diplomatiya baxımından ən perspektivli TDT üzvü kimi səciyyələndirdiyini qeyd edib. "Azərbaycan təşkilatda ən dominant və nüfuzlu oyunçulardan biridir", - deyər müəllif əlavə edib. Məqaləni linkə keçid etməklə ətraflı şəkildə oxumaq mümkündür.

Foreign Policy Association

RSS
Subscribe

Follow us
on Twitter

Join us
on Facebook

SEARCH THE SITE...

DEFENSE & SECURITY THE EU NUCLEAR MEDIA AND FOREIGN POLICY TRADE U.S. FOREIGN POLICY REGIONS MORE TOPICS

Budapest Declaration and OTS

by Rachel Avraham | on June 18th, 2025 | 0 Comments

UNCATEGORIZED

In recent years, diplomatic developments have significantly disrupted and reshaped the global trade and logistics systems that had been established over decades. One of the most impactful events in this context was Russia's — or more precisely, President Vladimir Putin's — decision to launch a military invasion of Ukraine, effectively sparking the ongoing Russia-Ukraine war that began in March 2022.

In response, the West — namely the United States and Western Europe — sought to impose severe economic penalties on Russia as both a form of punishment for igniting a

Author Rachel Avraham

Rachel Avraham is the CEO of the Dona Gracia Center for Diplomacy and the editor of the Economic Peace Center, which was established by Ayoub Kara, who served as Israel's Communication, Cyber and Satellite Minister. For close to a decade, she has been an Israel-based journalist, specializing in radical Islam, abuses of human rights and minority rights, counter-terrorism, the Israeli-Palestinian conflict, Azerbaijan, Syria, Iran, and other issues of importance. Avraham is the author of "Women and Jihad: Debating Palestinian Female Suicide Bombings in the American, Israeli and Arab Media," a ground-breaking book endorsed by Former Israel Consul General Yitzhak Ben Gad and Israeli Communications Minister Ayoub Kara that discusses how the media exploits the life stories of Palestinian female terrorists in order to justify wanton acts of violence. Avraham has an MA in Middle Eastern Studies from Ben-Gurion University. She received her BA in Government and Politics with minors in Jewish Studies and Middle Eastern Studies from the University of Maryland at College Park.

Read all of Rachel Avraham's Posts

Cəzaçəkmə müəssisələrində yeni peşə təhsili müəssisələri tikiləcək

Cəzaçəkmə müəssisələrində peşə təhsili üçün infrastruktur, avadanlığın qurulması və təkmilləşdirilməsi işləri həyata keçiriləcək. S A xəbər verir ki, bu barədə Cəzaçəkmə müəssisələrində peşə təhsilinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və mövcud infrastrukturun təkmilləşdirilməsinə dair 2025–2030-cu illər üçün Fəaliyyət Planında qeyd olunub.

Plana görə, Cəzaçəkmə müəssisələrində yeni peşə təhsili müəssisələri tikiləcək. Həmçinin, peşə təhsili prosesinə karyera məsləhətçilərinin, kənar psixoloqların, habelə peşə təhsili üçün zəruri bilik, bacarıq və səriş-tələrə sahib kənar mütəxəssislərin cəlb edilməsi üçün tədbirlər görülməli.

Qüdrətli Azərbaycan ordusu: Ulu Öndərin reallaşan arzusu

Prezident İlham Əliyev: Güclü Ordu quruculuğu. Bu da Ulu Öndərin bizə olan vəsiyyəti idi. Bu gün Azərbaycan Ordusu artıq özünü təsdiqləyib, cəmi 44 gün ərzində düşməni tarixi torpaqlarımızdan qovub, tarixi ədaləti bərpa edib, xalqımızın qürurunu bərpa edib və bu gün Azərbaycan dövlətinin təhlükəsizliyinin qaranıdır. Biz ordu quruculuğuna həmişə çox böyük diqqət göstərmişik. Bəzi işlər ictimai diqqətə də təqdim edildirdi, bəzi işləri biz daha çox konfidensial, yəni, məxfi şəraitdə aparırıdığımız, bu da başadüşüləndir. Amma nəticə etibarilə elə bir qəhrəmanlıq, elə bir peşəkarlıq göstərdik ki, bu, bu gün bir çoxları üçün nümunədir.

Məclisinin Sədri seçildəndən sonra – 1991-ci il sentyabrın 7-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Müdafiə Komitəsi yaradılmış, 1992-ci il sentyabrın 19-da Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində “Naxçıvan Muxtar Respublikasının müdafiəsinin və sərhədlərinin qorunmasının təşkili haqqında” Qərar qəbul edilmişdir. Həmin il oktyabrın 9-da isə Naxçıvan şəhərində ilk hərbi parad keçirilmişdir. 1992-ci il sentyabrın 15-də Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində ilk milli ordu qurumlarından biri olan 705 sayılı əlahiddə gücləndirilmiş motoatıcı briqada təşkil edilmiş və Dövlət Müdafiə Komitəsinin bütün əmlakı 705 sayılı hərbi hissəyə təhvil verilmişdir.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin təkmilləşdirilməsi prosesinə isə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra başlanmışdır. Qısa müddətdə ordumuzun strukturu tam formalaşdırılmış, bütün

qüvvələri olmayan ölkənin müstəqilliyi də etibarlı ola bilməz”, – deyən Ulu Öndərin 1993-cü ildə ali hakimiyyətə ikinci qayıdışından sonra həyata keçirdiyi tədbirlər, ümumilikdə, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin inkişafında yeni mərhələ olmuşdur. Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin də dediyi kimi: “1993-cü ildə ölkəmiz, demək olar ki, parçalanırdı, vətəndaş

atılan addımlar bir neçə ildən sonra imkan verdi ki, biz doğrudan da güclü və nizami ordu yaradaq. Bu gün bütün Azərbaycan xalqı Ordumuzla fəxr edir. Yeni, bu tarixi addımlar ölkəmizin uzunmüddətli strateji inkişaf modelini özündə ehtiva edirdi. Əlbəttə ki, bütün planlarımızı həyata keçirmək üçün bizim güclü maliyyə imkanlarımız olmalı idi. Yaxşı başa düşürdük ki, xarici

müharibəsi gedirdi və məhz Heydər Əliyevin fəaliyyəti nəticəsində biz bu ağır sınaqdan üzüağ çıxma bildik. Məhz bugünkü Zəfərin təməli, bax, o vaxt qoyulmuşdur”.

İqtisadi islahatlardan müasir Milli Orduya doğru...

Dahi şəxsiyyətin ordu quruculuğu sahəsində gördüyü işlər bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Ölkə iqtisadiyyatının sürətli inkişafı, ilk növbədə, dövlətimiz üçün prioritet olan ordumuzun büdcəsinin artmasına, orduda müasir komplektləşdirmənin aparılmasına geniş imkanlar yaratmışdır. Nəticədə, silahlı qüvvələrimiz dünyanın ən müasir silah-sursatları, hərbi-texnoloji avadanlıqları ilə təmin olunmuş, şəxsi heyətin döyüş ruhu dəfələrlə yüksəldilmişdir.

Bu bərədə dövlətimizin başçısı demişdir: Biz Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə çox ciddi iqtisadi islahatlara start verdik. İqtisadiyyatın bazar iqtisadiyyatı prinsipləri əsasında qurulması məhz o illərdə öz əksini tapmışdır. Azərbaycanın gələcəkdə dünyəvi dövlət kimi inkişafı məhz o illərdə təsbit edilmişdir. Bizim xarici siyasətimizlə milli maraqlar üzərində apardığımız işlər məhz o illərdə xalqa təqdim edilmiş və xalq tərəfindən dəstəklənmişdir. Bir çox başqa sahələrdə, o cümlədən ordu quruculuğu sahəsində

sərmayələr gəlmədən buna nail olmaq mümkün deyil. Xarici sərmayələrin ölkəyə qoyulması üçün də ilk növbədə sabitlik olmalı idi və bu sabitlik yaradıldı. O ölkədə ki, 1991-1993-cü illərdə Azərbaycan xalqı faktiki olaraq sabitlik nədir bilmirdi. Qanunsuz silahlı birləşmələr meydan oxuyurdu, Bakı və digər şəhərlərin küçələrində əli avtomatlı insanlar faktiki olaraq hökmranlıq edirdi, kütləvi itaətsizlik hökm sürürdü. Belə bir vəziyyətdə sabitliyi yaratmaq ancaq Heydər Əliyevin nüfuzu, onun cəsarəti və xalqın ona olan inamı hesabına mümkün idi və xarici sərmayələr də ondan sonra dərhal gəlməyə başlamışdır. Məşhur “Əsrin kontraktı” və neft-qaz sahəsində ondan sonra aparılan işlər o vaxt güclü maliyyə zəmini yaratdı. O vaxt atılan addımlar və qəbul edilmiş qərarlar bu gün bizə imkan verir ki, müstəqil iqtisadi siyasət aparaq və beynəlxalq müstəvidə müstəqil ölkə kimi özümüzü təsdiqləyək.

2003-də verilən vəd, 2020-də qazanılan Zəfər

Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev hələ 2003-cü ildə andiçmə mərasimində çıxış edərkən demişdir: “Ölkəmizdə güclü ordu yaradılmışdır və bu proses davam edəcəkdir. Bu məsələ daim mənim diqqət mərkəzimdə olacaqdır. Azərbaycanın çox güclü ordusu olmalıdır.

Azərbaycanda nizami və yüksək döyüş hazırlığına malik ordunun yaradılması və inkişafı Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Dahi şəxsiyyətin ölkəmizdə ilk dəfə siyasi hakimiyyətə gəldiyi 1969-cu ildən başlayaraq digər sahələrdə olduğu kimi, ordu quruculuğu istiqamətində də mühüm addımlar atılmışdır. Ulu öndərin uzaqgörən siyasətinin nəticəsində ötən əsrin 70-ci illərində ölkəmizdə Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Məktəbin yaradılması, burada hazırlanan hərbi kadrlar sonradan müstəqil Azərbaycanın qüdrətli milli ordusunun zabıt heyəti ilə təmin olunmasında əhəmiyyətli rol oynamışdır.

Peşəkar milli ordunun yaradılmasına ötən əsrin 90-cı illərində Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Naxçıvanda başlanmışdır. Xalqımızın böyük oğlu Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali

növ hərbi birləşmələr yaradılaraq komplektləşdirilmişdir. Eyni zamanda, görkəmli dövlət xadiminin rəhbərliyi ilə ordunun qanunvericilik bazası yaradılmış, “Silahlı Qüvvələr haqqında”, “Hərbi xidmət haqqında”, “Hərbi qulluqçuların statusu haqqında” qanunlar qəbul edilmişdir. Bundan əlavə, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin beynəlxalq əlaqələrinin qurulmasına diqqət yetirilmiş, 1994-cü ildə Azərbaycan Respublikası NATO-nun “Sülh Naminə Tərəfdaşlıq Proqramı”na qoşulmuşdur. Nəticədə, milli hərbi birləşmələrimiz sülhməramlı qismində dünyanın müxtəlif münəqişə zonalarında iştirak etmiş, fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmişdir.

“Müstəqil Azərbaycan Respublikasının ən vacib, ən böyük sahəsi onun Silahlı Qüvvələridir, milli ordusudur. Hər bir dövlətin müstəqilliyinin rəmzi, təminatçısı onun silahlı qüvvələridir. Etibarlı, güclü, Vətəni, torpağını müdafiə etməyə qadir silahlı

Qüdrətli Azərbaycan ordusu: Ulu Öndərin reallaşan arzusu

Əvvəli-Səh-5

O, qarşıda duran bütün məsələləri həll etmək iqtidarında olmalıdır. Əminəm ki, Azərbaycanın iqtisadi potensialı ordumuzun ən yüksək standartlara cavab verməsinə və qarşıda duran bütün vəzifələri yerinə yetirməsinə imkan verəcəkdir”.

Dövlətimizin başçısı illər öncə bu qətiyyətli fikirləri söyləyərkən, eyni zamanda ata vəsiyyətini də xatırlayır, güclü ordu ilə işğal altında olan torpaqlarımızın bir gün azad olunacağına böyük inamla baxırdı. Bütün bunları müzəffər Ali Baş Komandanımızın dəyərli çıxışlarından birində dinlədik: Heydər Əliyev öz siyasi vəsiyyətində bir şey də demişdir. Artıq bunu dəfələrlə demişəm, Azərbaycan xalqı da bilir ki, başa çatdırı bil-mədiyimiz işləri davamçılarımız başa çatdıracaq. Onların arasında yeğin ki, mən belə hesab edirəm, ilk növbədə, Qarabağ probleminin həllini nəzərdə tuturdu. Biz, onun davamçıları bu problemi bütün işlərimizin mərkəzinə qoyduq. Yeni, hər bir addım, hər bir təşəbbüs, hər bir sərmayə, hər bir beynəlxalq təmas bu məqsədi güdürdü ki, bu, bizi müqəddəs hədəfimizə yaxınlaşdırır, yoxsa uzaqlaşdırır?! Ona görə bütün işlərimizin məhiyyəti məhz bu idi - Qarabağı azad etmək, tarixi ədaləti bərpa etmək. Biz bu hədəfə doğru gedirdik. Bizim yolumuz çox çəkdi. Ancaq elə gedib, elə nöqtə vurmaı idik ki, bu, birdəfəlik olsun. Biz avantüraya heç vaxt gedə bilməzdik. Biz səhv addım, yaxud da ki, vaxtsız addım ata bilməzdik. Biz hər şeyi ölçüb-biçib öz gücümüzü, eyni zamanda, digər amilləri nəzərə alaraq ən düzgün vaxt seçməli idik, ən düzgün vaxt üçün ən yaxşı vəziyyətdə olmalı idik. Xalqımız Ordumuzla tam birləşdi. Ona görə biz hamımız deyirik ki, bu, ümum-xalq Qələbəsidir. Çünki xalq-iqtidar bir yumruq kimi birləşdi və cəmi 44 gün ərzində biz istədiyimizə nail olduq, tarixi ədaləti bərpa

etdik, düşməni torpaqlarımızdan qovduq. 8 noyabr 2020-ci il hamımızın yaddaşında əbədi qalacaq, o cümlədən mənim. O vaxt Ulu Öndərin məzarını ziyarət etdim, ondan sonra şəhidlərin qəbrini ziyarət etdim. Şəhidlər xiyabanında Azərbaycan xalqına Şuşa müjdəsini verdim. Ulu Öndərin məzarı önündə özümə dedim ki, bu vəsiyyət də, bu sonuncu vəsiyyət də yerinə yetirildi.

Bəli, Vətən müharibəsinə kimi ötən müddətdə sadalanan vəzifələr yüksək səviyyədə həyata keçirildi. Ordunun gücləndirilməsi ilə bağlı olduqca mühüm işlər görüldü, silahlı qüvvələrimizdə keyfiyyət və kəmiyyət dəyişikliklərinin yaranması reallaşdırıldı. 2020-ci il sentyabrın 27-də Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ordumuz işğal altında olan ərazilərimizin azad olunması üçün geniş hərbi əməliyyatlara başladı və 44 gün ərzində düşməni diz çökdürərək darmadağın etdi, ərazi bütövlüyümüz təmin olundu. Vətən müharibəsi silahlı qüvvələrimizin nəyə qadir olduğunu bir daha bütün dünyaya göstərdi. Bu savaşı, eyni zamanda XXI əsrin ən sürətli, müasir və ədalətli müharibəsi kimi yaddaşlara həkk olundu.

Əsas şüarı “Qarabağ Azərbaycandır!” olan Vətən müharibəsi, həm də ölkəmizin bu haqq mübarizəsində ona siyasi və mənəvi dəstək olan qardaş Türkiyə Respublikası ilə əlaqələri yeni müstəviyə daşdı. 2021-ci il 15 iyun – Milli Qurtuluş Günündə Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin imzaladıqları Şuşa Bəyannaməsi bu birliyin daimi olacağını, eyni zamanda hərbi təhlükəsizlik məsələlərində birgə fəaliyyətin təsdiq olunmasının qarantına çevrilmişdir.

Birinci yerdə hərbi xərclər dayanırdı

Milli Ordumuzdan, onun gücündən, Qarabağda əldə etdiyi tarixi Zəfərdən söh-

bət açarkən Prezident cənab İlham Əliyevin İkinci Vətən müharibəsində əldə etdiyimiz qələbənin ikinci ildönümündə Şuşa şəhərində söylədiyi dəyərli fikirləri də xatırlamaq yerinə düşər. Dövlətimizin başçısı deyirdi: Əlbəttə, müharibədə uğur qazanmaq üçün biz çox önəmli layihələri icra etməli idik və etdik. Bu gün dünyanın və bizim bölgəmizin enerji-nəqliyyat xəritələrinə baxmaq kifayətdir ki, hər kəs görsün bizim təşəbbüsümüzle icra edilən layihələr həm ölkəmizə, həm də bizim tərəfdaşlarımıza nə qədər böyük fayda gətirib. Bizim təşəbbüsümüzle nəqliyyat və enerji layihələrində iştirak edən ölkələrin sayı onlarla ölçülür. Hələ indiki mərhələdə daha geniş vüsət alacaq və bütün bu ölkələr bizim təbii dostlarımızdır, müttəfiqlərimizdir. Eyni zamanda, bu layihələr bizə əlavə maliyyə imkanı yaratdı. Biz, ilk növbədə, bu maliyyə imkanlarını hərbi potensialın gücləndirilməsinə yönəldik. Mənim prezidentlik dövrümdə əgər dövlət büdcəsinin xərclərinə nəzər salsaq, görürük ki, birinci yerdə hərbi xərclərdir, birinci yerdə. Halbuki ölkənin başqa ehtiyacları var. Bir milyona yaxın məcburi köçkünün də problemlərini biz həll edirdik, onları da biz yeni evlərlə təmin edirdik. Sosial problem, maaşlar, pensiyalar, bunları da biz artırmalı idik və artırırıdık. Daha çox artırmaq istəyirdik və istəyirik. Ancaq, ilk növbədə, orduya, ilk növbədə, Qələbəyə aparan yola daha böyük maliyyə dəstəyi verirdik. Bu gün də belədir. Gələn il üçün Azərbaycanın dövlət büdcəsi rekord həddə çatıb, o cümlədən hərbi xərclərə ayrılacaq vəsait də rekord həddə çatıb. Sual oluna bilər nə üçün, müharibə arxada qaldı, iki il keçib. Cavab çox sadədir. Ermənistanda revanşist qüvvələr baş qaldırırdı. Ermənistanda müharibənin nəticələri ilə barışmaq istəməyən qüvvələr, dairələr baş qaldırırdı. Ermənistan 2020-ci ilin 10 noyabr Bəyannatına tam əməl etmir, öz silahlı qüvvələrini Qarabağdan tam çıxarmayıb, Zəngəzur dəhlizini bizə təqdim etməyib, bizə qarşı vaxtaşırı hərbi təxribatlar törədirdi. Əlbəttə ki, biz hazırlıqlı olmalıyıq və biz hazırıq.

Dövlətimizin başçısının ordumuzun gücləndiyini, hətta iki il öncəki ordudan fərqli olduğunu söyləməsi isə hər bir azərbaycanlının qüruru, həm də təhlükəsizliyinə təminatdır: Mən deyə bilərəm ki, son iki il ərzində Silahlı Qüvvələrimiz daha da güclənib. Həm struktur islahatları, həm yeni birləşmələrin yaradılması, eyni zamanda, mövcud olan birləşmələrin sayının artırılması, silah-sursatla təchizat, yeni texnika ilə təchizat ən yüksək səviyyədədir. İndiki Azərbaycan Ordusu iki il bundan əvvəlki Azərbaycan Ordusundan daha güclüdür və bunu hər kəs bilməlidir, Ermənistan və hər kəs!

Üzümüz ağ, alımız açıqdır!

Bu gün hər bir azərbaycanlı mənsub

olduğu ölkəsi, onun dövlət başçısı, müstəqilliyimiz, Zəfərimizlə qürur duyur. Bizlər 30 ilin şərəf-torpaqlarımızın işğal məsələsini arxada qoyduq. 30 ildəki ürək ağrılarımız, Qarabağın adı çəkiləndə başımızı yerə dik-diyimiz anlar geridə qaldı. Çünki torpaq şərəf, namus məsələsidir. Biz o məsələni kökündən həll etdik. Torpaqlarımızı işğaldan azad etməklə, eyni zamanda ölkəmizin ərazi bütövlüyünü təmin etdik. Bütün bunlara xalqımızın həmrəyliyi, birliyi ilə, güclü ordumuzla, vətənpərvər gəncliyimizlə, torpağını canından artıq sevmə insanlarımızla nail olduq. Biz torpaqlarımızı qarış-qarış geri aldık.

Prezident cənab İlham Əliyev deyir: Biz 44 gün ərzində yalnız irəli gedirdik. Şuşaya qədər bir çox şəhər və kəndlərimiz, o cümlədən Cəbrayıl, Hadrut, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı, Suqovuşan, 300-ə yaxın kənd, Laçının və Kəlbəcərin bir hissəsi döyüş meydanında azad edilmişdir. Şuşanın azad edilməsi Ermənistan ordusunun belini qırdı. Faktiki olaraq, müharibənin ilk günlərindən Ermənistan təşvişində idi, bəzi hallarda panikaya qapılırdı, isterikaya qapılırdı. Məhz buna görə də Ermənistan ordusunda 10 mindən çox fərari olmuşdur, onların özlərinin etirafıdır. Azərbaycan Ordusunda bir nəfər də olsun fərari olmamışdır. Bu, xalqımızın yüksək mənəvi keyfiyyətlərindən xəbər verir. Hərbiçilərimiz ölümə gedirdilər, “öldü var, döndü yoxdur” şüarı ilə döyüşlərə gedirdilər, bir nəfər də olsun fərari olmamışdır. Bu, xalqımızın qəhrəmanlığıdır və onu göstərir ki, elə gözəl gənc nəsil yetişdi ki, onların bir çoxları Qarabağı, Zəngəzuru heç vaxt görməmişdilər, televiziyalarda, fotoşəkillərdə, valideynlərin, böyüklərin söhbətlərində bu müqəddəs torpağa yaxınlaşırdılar. Ancaq onlar gəldilər və xalqımızın tarixi mis-siyasını şərəflə yerinə yetirdilər.

Azad torpaqlarımızda sürətli quruculuq işləri aparılır. Böyük Qayıdış prqramı ilə artıq soydaşlarımız öz ata-baba yurdlarına qayıdır. Tezliklə onların hər birinin geri dönməsi üçün dövlətimiz Qarabağda böyük işlər həyata keçirir. Bütün bunlar isə Zəfərimiz üzərinə yeni bir Zəfər, qürur gətirir. Dövlətimizin başçısının dediyi kimi: İndi isə qurub-yaradıraq, Qarabağı, Şərqi Zəngəzuru yenidən qururuq. Həyatımızda və ölkəmizin həyatında tamamilə yeni dövrür. Bu quruculuq işlərində hər birimiz böyük həvəslə, bir məqsədlə iştirak edirik ki, keçmiş köçkünləri tezliklə öz dədə-baba torpaqlarına qaytaraq, dağılmış şəhər və kəndləri tezliklə bərpa edək və bütün dünyaya bir daha göstərik ki, biz böyük xalqıq. Bu gün nəinki Azərbaycan vətəndaşları, bütün dünya azərbaycanlıları başını dik tutub. Bizim üzümüz ağdır, alımız açıqdır. Biz müzəffər xalqıq, qalib dövlətik və bu, əbədi olacaq!

Mətanət Məmmədova

mərhələnin iki borusundan biri partladılıb. Yəqin ki, bunun da "təsirsiz" ötürməyəcəyini elə Merts də yaxşı bilir. Görünür elə öz nitqi zamanı buna görə "dinc" dayana bilməyib. Xatırladaq ki, Almaniya qaz həddindən artıq çox bahalaşmış. Hətta o qədər bahalaşmış ki, onun hasilatının az qala yarısı belə dayanıb. Uzun illərdən sonra ilk dəfədir ki, Avropanın bu yekəlikdə ölkəsi dərin borc içindədir. Hər halda bu da səbəbsiz deyil və avropalı siyasətçini nəyə isə vadar edən məqamlar var. İstənilən halda, münaqişənin daha da uzadılması məqsədi ilə atılan addımlar, işlənən ifadələr, hətta jestlər belə Avropasayağı eskalasiya olaraq qiymətləndirilir.

Onu da diqqətə çatdırmaq ki, Almaniyanın və Ukraynanın müdafiə nazirləri Pistorius və Umerov 5 milyard avro lıq yardım haqqında saziş imzalayıblar. Saziş xüsusən də Ukraynada uzaqmənzilli raketlərin istehsalının yaradılması üçün nəzərdə tutulub. Rusiyanın xarici işlər naziri Lavrov qeyd edib ki, Mertsin bəyan etdiyi hərəkətlər Almaniyanın özünün çökdürülməsi ilə nəticələne bilər. Merts Berlində Zelenskini hərbi qarşılanma ilə qarşılayıb. Lakin o, etiraf da edib ki, "Taurus"un buraxılışlarını mənimsəmək üçün aylar lazım olacaq. Bax elə bu məqamların hər biri Avropanın məhz eskalasiyada maraqlı olduğunu təsdiqləyir. Əgər Avropasayağı eskalasiya diqqət cəlb etməsəydi məhz Peskovun təmsalında ruslar buna xüsusi reaksiya verməzdilər.

İnam Hacıyev

AVROPASAYAĞI ESKALASIYA

Münaqişələrin, müharibələrin bitməsini, xüsusən də illərlə davam edən qarşıdurmaların sona çatmasını istəməyən qüvvələr də çox təəssüf ki, var. Məsələn burasındadır ki, Avropa bu mənada daha çox diqqət mərkəzindədir və bunu ən tanınmış siyasətçilərinin, dövlət xadimlərinin, dünya liderlərinin fikirlərindən də aydın şəkildə dərk etmək mümkündür. Məsələn, Amerika Birləşmiş Ştatlarının prezidenti Tramp açıq şəkildə bəyan edir ki, "Ukrayna" terror təşkilatına yalnız Avropa dəstək vermək istəyir. Doğrudan da, sözün əsl mənasında münaqişəyə, müharibəyə dəstək vermək istəyənlər çox təəssüf ki, hələ də var...

Avropanın ancaq eskalasiyada maraqlı olduğu çoxdan bəllidir və Mertsin ifadələrindən bu öz təsdiqini tapır

Mayın 26-da Almaniya Federativ Respublikası hökumətinin başçısı Merts bildirib ki, Britaniya, Fransa, Almaniyanın özü məhz Ukraynaya tədarük etdikləri raketlərin mənzili ilə bağlı qoyulan məhdudiyyətlər aradan qaldırılıb. Hakim koalisiyanın hər iki partiyası əmin edib ki, əvvəlki razılaşmalardan kənar heç nə qərarlaşdırılmayıb. Ertəsi gün Merz deyib ki, bir neçə ay əvvəl artıq razılaşılıb. Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyi isə qeyd edib ki, hərbi əməliyyatların gedişinə baxsaq, uzun müddətdir ki, heç bir məhdudiyyət yoxdur. Belə çıxır ki, Avropa ancaq eskalasiyada maraqlıdır və bunu da hər iki tərəf çox yaxşı başa düşür.

Ukraynaya üç yüz kilometrə qədər mənzilli raketlər verildikən, Merts Alman gizli qanadlı "Taurus" raketləri vəd edir, hansı ki, həmin raketlər beş yüz kilometr məsafədə uçur. İş o yerdədir ki, hətta koalisiya da onunla razılaşmışdır. Zelenski ilə danışıqlardan sonra keçirilən mətbuat konfransında Merts, Ukraynaya uzaqmənzilli raketlər hazırlamasına özünün də kömək edəcəyinə söz vermiş, artıq deyilənləri təsdiq edir. Təsdiq edir ki, Avropa məhz münaqişənin bitməsini istəmir. Yəni, eskalasiyaya çalışır. "Merzin sözləri ukraynalıları döyüşləri davam etdirməyə məcbur etmək cəhdlərin-

dən başqa bir şey deyil", deyər Rusiya prezidentinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Peskovun qeyd etdikləri heç də təsadüfi sayıla bilməz. Çünki Rusiya tərəfi də çox yaxşı başa düşür ki, Mertsin ifadələri, hətta mövqeyi Avropanın eskalasiya üçün çan atmasıdır. Bax elə buna da bütün dünya məhz Avropasayağı eskalasiya kimi baxır.

Avropasayağı eskalasiya diqqət cəlb etməsəydi ruslar buna xüsusi reaksiya verməzdilər

"Merts Ukrayna ilə Almaniyanın özünü də "öldürməyə" hazırdır", deyər Peskovun bəyan etməsi də dünya ictimaiyyətinin diqqətindən yayına bilməz. Ona görə yayına bilməz ki, artıq Rusiya prezidentinin mətbuat xidmətinin rəhbərinin bu şəkildə məhz "öldürməyə" ifadəsinə müraciət etməsi heç də təsadüfi sayıla bilməz. Hər halda bu sözün, bu ifadənin "bədahətən" səsləndirildiyi də kimsənin ağılının ucundan keçməz. Ən çox diqqəti cəlb edən məqamlardan biri də məhz həmin o haqqında qeyd olunan mətbuat konfransında Mertsin "Şimal axını" qaz kəmərinin ikinci mərhələsinin istismara verilməsinin qarşısını almaq üçün mümkün olan hər şeyi edəcəyinə söz verməsidir. Görünür yenə də Avropa ölkəsinin bu yekəlikdə siyasət adamı, başbiləni dırnaq içərisində desək, "çox dərinə" düşübmüş və plan və strategiya da ağılından keçirmiş...

Diqqətə çatdırmaq ki, birinci mərhələnin hər iki borusu və hələ işə salınmamış ikinci

Azərbaycanın son 22 il ərzində keçdiyi yola nəzər salsaq, Azərbaycan iqtisadiyyatının davamlı və dinamik inkişaf etdiyini görürük. Bu illər ərzində regionda reallaşdırılan bütün beynəlxalq, irimiqyaslı layihələr Azərbaycanın iştirakı, onun milli maraqları nəzərə alınmaqla həyata keçirilib. Ulu Öndərin "İqtisadiyyatı güclü olan dövlət hər şeyə qadirdir" kəlamı üzərində qurulan siyasət nəticəsində ötən 20 il ərzində misilsiz uğurlara imza atılıb. 1994-cü ildə imzalanan "Əsrin müqaviləsi" ilə əsası qoyulan neft strategiyası sonrakı illərdə də davam etdirilib.

Azərbaycanın qazandığı nailiyyətlərin təməlinə məhz bu strategiya dayanır. 2006-cı ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri, 2007-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri kimi misilsiz layihələr reallaşdırılıb. 2018-ci ildə Avropanın enerji təhlükəsizliyində böyük rola malik Cənub Qaz Dəhlizinin və onun tərkib hissəsi olan TANAP boru kəmərinin rəsmi açılış mərasimləri keçirilib. TAP layihəsi ilə bağlı işlər yekunlaşmaq üzrədir. Həmçinin "Əsrin müqaviləsi" 2050-ci ilə qədər uzadılıb. Eyni zamanda, dövlətimizin başçısının təşəbbüsü ilə Şərq-Qərb və Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılması istiqamətində böyük işlər görüldü, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu istifadəyə verilib. Azərbaycanın Rusiya, İran və Gürcüstanla sərhədində qədr yeni magistral avtomobil yolları tikilib.

Ölkəmizdə dayanaqlı inkişaf təmin edilir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin uğurlu inkişaf strategiyası nəticəsində ölkəmiz dayanaqlı və davamlı iqtisadi inkişafa nail olub, əhalinin sosial-iqtisadi vəziyyəti daha da yaxşılaşıb, beynəlxalq aləmdə nüfuzu daha da artır, dövlətimiz Cənubi Qafqazın siyasi, iqtisadi mərkəzinə çevrilib. Əhalinin sosial vəziyyətinin yaxşılaşması isə davamlı xarakter daşıyır. Vaxtaşırı olaraq şəhid ailələrinin, qazilərin mənzil, məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində mühüm addımlar atılır. Şəhid ailə üzvləri və müharibə veteranlarından ibarət 103 min şəxsə aylıq sosial ödəniş təyin olunması, 3 565 şəxsə sığorta ödənişinin edilməsi bu kateqoriyadan olan insanlara diqqət və qayğının göstəricisidir. 1997-ci il avqustun 2-dək hərbi xidmətdə aldığı xəsarətlə bağlı əlilliyi olan 17 164 şəxs üzrə birdəfəlik ödəmə verilib. Şəhid ailələri üzvləri, müharibə iştirakçılarından ibarət 11 min şəxsə 43 min sosial-psixoloji dəstək və reabilitasiya xidməti göstərilir. Ötən dövr ərzində şəhid ailələrinə və qazilərə 13560 mənzil və fərdi ev verilib. Qazilər avtomobillərlə təmin olunub, xarici ölkələrdə müalicə və müayinələri təmin edilib. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev Ümummilli Lider Heydər Əliyev irsini qətiyyətlə davam etdirərək, Qarabağ problemini birdəfəlik həll etdi, ata vəsiyyətini, xalqına vermiş olduğu vədini yerini yetirərək, tarix yazan lider olduğunu nümayiş etdirdi. Bu gün bütün dünya Prezident İlham Əliyevin verdiyi sözlərə istisnasız əməl edən, sözü ilə əməlinin üst-üstə düşən, sözünün dəyərlili və keçərlili olduğunu gören böyük siyasi xadim kimi tanıyır. 22 il bundan əvvəl prezident seçkilərində Cənab İlham Əliyev doğma xalqına müraciət edərək söz vermişdir ki, Azərbaycan xalqının və Azərbaycan dövlətinin milli maraqlarını müdafiə edəcək və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qoruyacaq. Azərbaycan Ordusu 2016-cı ilin dördgünlük Aprel döyüşlərində düşməne, təcavüzkar və işğalçı Ermənistanla sözlün əsl mənasında dərs keçdi, "güclü erməni ordusu" mifini darmadağın etdi. Bunun üstündən cəmi iki il keçəndən sonra, 2018-ci ilin yayında Azərbaycan Ordusu bu dəfə Naxçıvan istiq-

Azərbaycan Cənubi Qafqazın siyasi, iqtisadi mərkəzinə çevrilir

mətində düşməne böyük, sarsıdıcı zərbə vurdu, tarixi Günnüt əməliyyatı ilə düşməni çox əhəmiyyətli, strateji mövqelərdən, yüksəkliklərdən geri çəkilməyə məcbur etdi. Aprel döyüşlərində dastan yazan Azərbaycan Ordusu Günnüt əməliyyatında bir daha düşməne, işğalçı Ermənistanla öz gücünü, qətiyyətini, əzmini nümayiş etdirdi. Bir daha göstərdi ki, Qarabağ məsələsində güzəşt mövqeyi olmayacaq, bir qarış torpaq belə düşməne verilməyəcək.

Qələbələrin yüksək zirvəsi

Uğurların, qazanılan nailiyyətlərin ən yüksək zirvəsi 44 fənlük Vətən Müharibəsi ilə 30 il erməni işğalı altında olmuş torpaqlarımızın azad edilməsidir. Hər tarixə qızıl hərflərlə yazılan qələbə Azərbaycan xalqına böyük yaşatdı. 2020-ci il sentyabr ayının 27-dən başlayan Vətən müharibəsi Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyəti, ordumuzun qəhrəmanlığı sayəsində qələbə ilə başa çatdı. Şuşa şəhərinin və onun işğaldan azad edilməsinin tarixi əhəmiyyəti nəzərə alınaraq 8 noyabr Zəfər günümüz gələcək bütün tariximizdə daim yaşayacaq. Ölkə Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev Qarabağın incisi olan Şuşanın işğaldan azad olunması müjdesini Azərbaycan xalqına çatdırarkən demişdir: "Mən bu gün, eyni zamanda, Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, Onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adıma ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Şəhidlərimizin, Ulu Öndərin ruhu şadıddır bu gün! Gözün aydın olsun dünya azərbaycanlıları!". Bu fikirləri ilə Prezident İlham Əliyev bir daha Ulu Öndərimizin siyasətini inamla və qətiyyətlə davam etdirdiyini və Dahi Öndərin "torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi" vəsiyyətini böyük fəxarət və qürurla yerinə yetirdiyini göstərir. Bu qələbə xalq-iqtidar birliyinin nəticəsidir. Bu, "Qarabağ Azərbaycandır və nida" deyən Qalib Sərkərdəmizin "Dəmir yumruq" siyasəti ilə güclü Ordumuzun 44 gün ərzində qazandığı Qələbə Zəfəridir. 8 noyabr Zəfər Günü - 44 günlük Vətən müharibəsində Vətən uğrunda canından, qanından keçən igid əsgər və zabitlərimizin şəhidlik zirvəsinə ucaldığı milli qürurumuzun, yenilməzliyimizin nümayiş etdirildiyi gündür. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandanımız İlham Əliyev xalqa müraciətdə böyük Qələbəni xalqına bəyan etməkdən böyük fəxarət və qürur hissi duyduğunu deyib: "Böyük fəxarət və qürur hissi ilə bəyan edirəm ki, Şuşa şəhəri işğaldan azad edildi! Şuşa bizimdir!

Qarabağ bizimdir! Bu münasibətlə bütün Azərbaycan xalqını ürəkdən təbrik edirəm. Bütün şuşalıları ürəkdən təbrik edirəm. İyirmi səkkiz il yarım işğal altında olan Şuşa azad edildi! Şuşa indi azaddır! Biz Şuşaya qayıtmışıq! Biz bu tarixi Qələbəni döyüş meydanında qazandıq. 2020-ci il noyabrın

8-i Azərbaycan tarixində əbədi qalacaqdır. Bu tarix əbədi yaşayacaq. Bu, bizim şanlı Qələbəmizin, zəfərimizin günüdür! Bu qələbəni biz döyüş meydanında qazandıq, danışıqlar masası arxasında yox". Oktyabrın 15-də Xankəndi şəhərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yenilməz Sərkərdə, Ali Baş Komandan İlham Əliyev üçrəngli Bayrağımızı ucaltdı. Prezidentimiz Dövlət Bayrağını ucaltdıqdan sonra xalqa müraciətində demişdir: "Düz 20 il bundan əvvəl Azərbaycan xalqı mənə böyük etimad göstərərək prezident seçkilərində Prezident vəzifəsinə seçmişdir. O vaxt doğma xalqıma müraciət edərək söz vermişdim ki, Azərbaycan xalqının və Azərbaycan dövlətinin milli maraqlarını müdafiə edəcəyəm, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü qoruyacağam. Konstitusiyaya və "Qurani-Kərim"ə əl basaraq and içmişdim. Şadam ki, son 20 il ərzində verdiyim bütün vədlər, qarşıma qoyduğum bütün vəzifələr icra edildi. Bu gün bütün Azərbaycan xalqı ürəkdən sevinir, bütün Azərbaycan xalqı "Allaha şükür" deyir. Bu günü biz 30 ildən çox gözləmişdik. Ancaq hər birimiz, əminəm və inanırdıq ki, bu gün gələcək".

Qarabağ gülüstana çevrilir

Əldə olunan qələbələr, nailiyyətlər bundan sonra da sürətlə davam etdiriləcəyi şübhəsizdir. Çünki Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu siyasət yalnız və

yalnız xalqın rifahının daha da yaxşılaşmasına, dövlətin tərəqqisinin daha möhtəşəm şəkildə inkişaf etdirilməsinə hesablanıb. Nəzərə alsaq ki, Qarabağa insanların köçü bundan sonra daha geniş şəkildə aparılacaq, deməli həyata keçirilən quruculuq abadiyyət işləri fonunda millətimizi daha xoşbəxt və firavan gələcək gözləyir. Artıq minlərlə insan öz doğma yurd-yuvalarına qayıdıblar. Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi sədrinin birinci müavini Namiq Hümətov bildirib ki, Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı çərçivəsində ilkin mərhələdə bərpa olunacaq 100 yaşayış məntəqəsindən 7 şəhər və 36 qəsəbə-kəndin, ümumilikdə, 43 yaşayış məntəqəsinin ərazi planlaşdırma sənədlərinin hazırlanması işləri başa çatmaq üzrədir: "İlk mərhələdə layihələndirilən bütün qəsəbə və kəndlərin şəhərsalma konsepsiyası məqbul hesab edilib, həmçinin Ağdam rayonunun Xıdırlı, Kəngərli və Sarıcalı, Qubadlı rayonunun Mahrızlı və Zilanlı, Cəbrayıl rayonunun Horovlu və Şükürbəyli, Zəngilanın Məmmədbəyli, Şuşanın Daşaltı kəndlərinin şəhərsalma əsaslandırması təsdiqlənib. Həmin kəndlərin bir çoxunun tikinti layihələrinin işlənilməsinə başlanılıb. Dövlət Proqramına əsasən, əhalinin dayanıqlı şəkildə geri qayıdışının və ərazilərə integrasiyasının təmin edilməsi

istiqamətində 2022-2026-cı illərdə 34 min 500 evin tikilməsi və 140 minə yaxın əhalinin köçürülməsi planlaşdırılır".

2025-ci il üzrə işğaldan azad edilən ərazilərə köçürülənlərin sayı artıq 50 minə yaxınlaşır. Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatına görə, "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"na əsasən 01.05.2025-ci il tarixədək işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpa olunmuş yaşayış məntəqələrinə 33 min 745 nəfərdən ibarət 4 min 464 ailənin qayıdışı təmin edilib. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin məlumatına görə, həmin tarixə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə bərpa-quruculuq işləri və digər peşə fəaliyyəti ilə bağlı müvəqqəti yaşayan şəxslərin və onların ailə üzvlərinin sayı isə 28 min 249 nəfər təşkil edib.

Xankəndi şəhərində yerləşən Qarabağ Universitetində təhsil alan 1 150 nəfər tələbə də nəzərə alınmaqla işğaldan azad edilmiş ərazilərdə məskunlaşmış əhalinin ümumi sayı 43 min 144 nəfər təşkil edib.

Bu günə qədər görülmə işləri onu deməyə əsas verir ki, işğaldan azad edilən ərazilər gülüstana çevrilir. Əhalinin məşğulluğu təmin edilir, park və xiyabanlar qurulur, əhalinin yeni, firavan yaşayışı təmin edilir.

İLHAM ƏLİYEV

İqor Korotçenko: İran-İsrail qarşıdurması Ermənistanı Azərbaycanla sülhə sövq edə bilər

Xəzər Strateji Araşdırmalar İnstitutunun (Rusiya) baş direktoru, "Natsionalnaya oborona" jurnalının baş redaktoru İqor Korotçenko "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində İran-İsrail hərbi eskalasiyasını şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

-İqor Yuryeviç, İranla İsrail arasında hərbi eskalasiyanı necə xarakterizə edərdiniz? ABŞ prezidenti Donald Tramp atəşkəsin bağlandığını dedi. Amma heç də hamı buna inanmır... İran və İsrail tərəfləri yenə bir-birlərinə zərbələr endirdilər.

-Bu, tammiqyaslı müharibədir, onun özəlliyi ondan ibarətdir ki, rəqiblər bir-biri ilə fiziki təmasda olmadan zərbələr mübadiləsi aparırlar. Aviasiya,

Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri Abbas Əraqçini Moskvada qəbul etdi, bəlkə də bu da müəyyən dərəcədə vəziyyətin sakitləşməsinə rol oynadı.

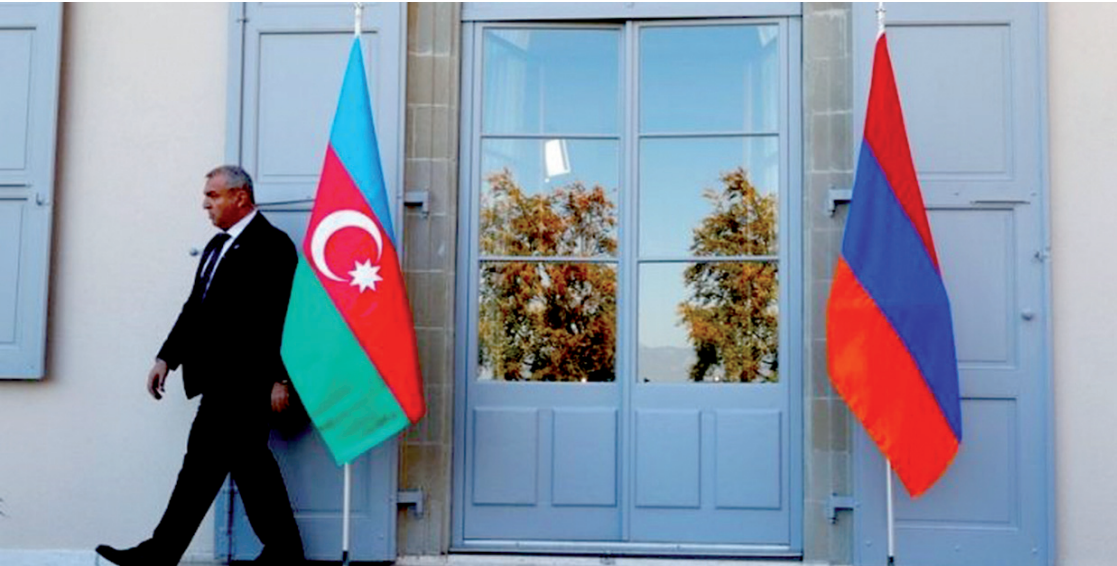
- Nə üçün Tramp indi İrana qarşı əməliyyatında İsraili dəstəklədi? ABŞ-ın İranın nüvə obyektlərinə zərbələr endirməsi müəyyən dərəcədə çoxları üçün sürpriz oldu.

- ABŞ prezidentinin siyasi imicinin xeyrinə sürətli, parlaq, asan hərbi qələbə nümayiş etdirməsi vacib idi. Bu siyasətdir. O, ABŞ üçün mümkün fəsadları minimuma endirməklə yanaşı, eyni zamanda baş verənləri özünə üçün sərfəli şəkildə təqdim edərək bu addımı atıb.

Əgər global miqyasda, geosiyasi kontekstdə İran və İsrail arasında hərbi eskalasiyadan danışsaq, aydın görünür ki, əvvəllər Suriyanın dağıdılması, indi isə İran İslam Respublikasının potensial məhvi Qərbin hərəkətləri məntiqinə uyğundur, bunun məqsədi digər məsələlərlə yanaşı, Rusiyanın mövqeyini zəiflətmək, onu Yaxın Şərqdə əsas təsir mövqelərindən məhrum etməkdir. Vəziyyəti bu gün şahidi olduğumuz Rusiya ilə Qərbin global qarşıdurması kontekstində nəzərdən keçirmək olar.

- Aydındır ki, uzunmüddətli perspektivdə İsrailə İran arasında barışıq qarşıdurmanın sonu deyil. Gələcəkdə hansı ssenarilər mümkündür və vəziyyət Cənubi Qafqaza necə təsir edə bilər?

- Əgər 1979-cu ildə İslam İnqilabı nəticəsində

ballistik raketlər, pilotsuz uçuş aparatları kimi vasitələrdən istifadə olunur.

Münaqişənin başlanğıcı İsrailin uğurlu tərribat əməliyyatları ilə müşayiət olundu və nəticədə ilk zərbə İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun (SEPAH) yüksək rütbəli rəhbərləri, İran Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi və ölkənin nüvə enerjisi sektorunun əsas simalarının həlak olması ilə nəticələndi. Bütün bunlar müəyyən dərəcədə dezinformasiya əməliyyatları ilə müşayiət olundu. Görünür, İran ona hücum ediləcəyini gözləmədi. Və buna görə də İslam Respublikasının hərbi rəhbərliyi arasında itkilər və əsas hərbi obyektlərə edilən hücumlar, hava hücumundan müdafiə sistemi və nüvə obyektlərinin məhv edilməsi bu qədər böyük idi.

Bundan sonra baş verənlər hərbi dildə hərbi əməliyyatların rutinləşdirilməsi adlanan şeydir; qarşılıqlı hücumlar davam edirdi ki, bunda İsrailin müəyyən üstünlüyü var idi. Təl-Əviv strateji hədəflərinə əsaslanaraq, İranın raket zərbələri nəticəsində məruz qaldığı itkiləri məqbul hesab edib.

Amerika Birləşmiş Ştatlarının İsrailin zərbələrində iştirakı İsrail üçün böyük diplomatik hərbi uğur idi, çünki o, hazırkı münaqişə zamanı öz mövqeyini ciddi şəkildə gücləndirib.

Bəli, tərəflər Trampın dediyi kimi, "qeyri-müəyyən" atəşkəsə nail olublar, lakin bunun davam edib-etməyəcəyi zaman məsələsidir. Biz görürük ki, hətta elan edilən atəşkəsdən sonra da tərəflər bir-birlərinə zərbələr endirirlər.

Rusiya İranı dəstəklədi, Vladimir Putin İslam

qurulan hazırkı rejim altında İran nisbətən proqnozlaşdırıla bilən dövlət kimi görünürsə, İslam Respublikasında daxili sabitliyin pozulması halında ssenarilər çox fərqli ola bilər. Və onlar eskalasiya və ya sabitliyin pozulmasını qonşu ölkələrə ötürmək kimi çox ciddi risklər daşıyırlar. Bu gün bu riskləri yalnız ehtimal dərəcəsi ilə dəqiq hesablamaq olar. İstənilən halda regionda sabitlik və təhlükəsizlik üçün risklər yüksəkdir.

Eyni zamanda, İran və İsrail arasında eskalasiyada mənfi tendensiyalar bərpa olunarsa, bu, xüsusilə Ermənistanın Cənubi Qafqazdakı mövqelərinə təsir göstərəcək. Bu, İranın dəstəyini itirmək riskini daşıyır. Bu, Paşinyanı inkişaf etməkdə olan situasiyalara, o cümlədən İrəvan-Azərbaycan nizamlanması kontekstində daha çevik, daha adaptiv reaksiya verməyə məcbur edəcək. Ermənistanın indiki baş naziri isə ATƏT-in Minsk Qrupunu buraxmaq və Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını əks etdirən müddəaları Ermənistan Konstitusiyasından çıxarmaqla mümkün qədər tez sülh müqaviləsinin imzalanmasına meyilli olacaq. Yəni, Paşinyan, fikrimcə, belə bir vəziyyətdə siyasi manevlərə deyil, özünü qeyri-sabitlikdən qorumaq üçün daha çox Azərbaycanla tam hüquqlu sülh müqaviləsinə getməyə meyilli olacaq.

Eyni zamanda, aydındır ki, İran-İsrail münaqişəsinin ən pis ssenariləri Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin ciddi şəkildə pozulmasına və qaçqın dalğasına səbəb ola bilər.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Metanet Məmmədova

Metroda Azərbaycan musiqisi...

Sizi bilmirəm, mən metroda Azərbaycan musiqisinin səsləndirilməsini o qədər yüksək qiymətləndirirəm ki... İnsanların öz musiqimizi, mahnılarımızı unudub yad musiqilərə meyl etdiyi, toylarımızda öz musiqimizdən əsər-əlamət qalmadığı, hətta uşaq, yeniyetmə və gənclərimizin belə yad musiqilərə və mahnılara gündən-günə marağının artdığı dövrdə metroda Azərbaycan musiqisinin, həm də klassik Azərbaycan musiqisinin səsləndirilməsi o qədər gözəl və təqdirəlayiqdir ki... Bu, kimin ideyası, təşəbbüsüdürsə, ona əhsən, ona alqışlar...

Səhər-səhər baş-beynimizi hələ başlayan günün qayğıları zəbt etməmiş Azərbaycan musiqisi dinləmək, nə gözəldir. Axşamçağı evə işdən yorğun gedərkən bu musiqiləri dinləmək nə qədər xoşdur... Sanki adamın ruhu təzələnir. Başqa cür ola da bilməz. Çünki başımız üzərindəki anadır, dilindəki laylaydır, Azərbaycan musiqisi... Səsləndikcə həzin-həzin qulaqlarımıza axan, ruhumuza sıgal, gözlərimizə xumardır, Azərbaycan musiqisi. Anamızın gözlərindən axan, üreyimizə dolan sevgidir, Azərbaycan musiqisi...

Təbiətin dörd fəslidir, Azərbaycan musiqisi... Bahardır, quşların cəhcəhi, suların bəzən lal, bəzən şaqqıltılı axışı, çəmənlərin, düzlərin ahəstə mehlə titrəşən gül-çiçəyidir, Azərbaycan musiqisi...

Yaydır, isti havada ürəklərə gətirən buz bulaqlardır, sıx yaşıllıq, bu yaşıllıqların istini def edən sərinidir, bu fəslin min bir rənginin harmoniyasıdır, Azərbaycan musiqisi.

Payızdır, küləyin qarşısına alıb qovduğu yarpaqların xışıltısı, təbiətin rəngarəng mövsümü olan bu fəslin romantikasıdır, Azərbaycan musiqisi...

Qışdır, günəşin bəmbəyaz qarın üzərində yaratdığı ulduzlardır, sanki kiçik oktavadan-bahardan üzü yuxarı qalxan, davam edə-ədə qışda-son oktavada tamamlanan melodiyadır, Azərbaycan musiqisi...

Dənizdir, bəzən lal sükutla, bəzən ağıllı, bəzən dəli, amma hər halı ilə gözümlü, ruhumuzu, duyğularımızı oxşayan dalğadır, Azərbaycan musiqisi...

Sarı Aşığın, Ələsgərin, Abbasın, Ululu Kərimin, Miskinli Vəlinin, Pərinin, Zülfüyyənin, Ulduzun və saymaqla bitməyən yüzrlə sazlı-sözlü aşığıımızın sinəsinə sıxıb saatlarla anladığı qoşma, gəraylı, mükəmməs, ustadnamə, qılıbend, təcnisdir, sazla sözün vəhdətidir, Azərbaycan musiqisi...

Seyidin, Xanın, Bülbülün, Cabbarın, İslamin, Zülfünün, Hacıbabanın, Arifin, Cənəlinin, Alimin və adlarını sadalaya biləcəyimiz onlarla xanəndənin avazındakı muğamdır, təsnifdir, əllərindəki qavalda ritmdir, Azərbaycan musiqisi...

Sadiqanın, Qurbanın, Məşədi Cəmilin, Mirzə Mənsurun, Əhmədin, Bəhrəmin, Elmanın, Həbilin tar və kamançalarındakı sarı simdir, Azərbaycan musiqisi. Səsləndikcə qulaqlardan ürəklərə axan, bir andaca anaya, ataya, sevgiliyə, balaya, Vətənə, yurda, torpağa çevrilərək doğmalaşan sevgidir, Azərbaycan musiqisi...

Xalqın paklığını, yüksək mənəviyyatını, daxili aləmini, arzularını, ümidlərini özündə əks etdirən mahnıdır, Azərbaycan musiqisi. Şövkətin, Saranın, Rübabənin, Rəsidin, Gülağanın, Qədirin, Məmmədbağırın, Teymurun və saatlarla saya biləcəyimiz onlarla müğənnilərimizin qəlblərə məlhəm səsidir, Azərbaycan musiqisi. Və bu müğənnilərin ölkə-ölkə gəzdirdiyi, sevdirdiyi, tanıtdığı sənətidir, Azərbaycan musiqisi...

"Yallı", "Sarı gəlin", "Uzundərə", "Qaytağı", "Heyvagülü", "Qazağı", "Mirzəyi", "Turacı", "Tərəkəmə", "Ceyranı", "Qaytağı", "Xançobanı", "Süzmə", "Kəsmə", "Atlanma", "Çolağı" və onlarla bir-birindən gözəl rəqslərimizdəki süjetdir, çeviklik, qıvrıqlıq, plastik hərəkətlərdir, Azərbaycan musiqisi...

"Leyli və Məcnun", "Şeyx Sənan", "Rüstəm və Söhrab", "O olmasın, bu olsun", "Fərhad və Şirin", "Aşıq Qərib", "Şah İsmayıl", "Nizami", "Sevil" və onlarla belə operalarımızdakı libretto, musiqi-dram vəhdəti, solo və xor, simfonik orkestrdir, Azərbaycan musiqisi...

"Qız qalası", "Yeddi gözəl", "Məhəbbət əfsanəsi", "Min bir gecə", "Xeyir və şəər", "Qarabağ harayı", "İldırımlı yollarla", "Şeyx Sənan", "Cavad xan", "Dədə Qorqud" və saymaqla bitməyən baletlərimizdəki xoreografiyadır, Azərbaycan musiqisi...

Vətənpərvərliyə-igidliyə, ərliyə, qəhrəmanlığa səsləyən hərbi mahnı, marşdır, Azərbaycan musiqisi. Elə qəlbimizdəki bu musiqi 44 günlük Vətən müharibəsində biləcəyimizdəki gücə çevrildi. Azərbaycan musiqisinin beşiyi Qarabağı işğaldan azad etdik. Bu, tək ərazi bütövlüyümüzün bərpası deyildi. Həm də elə Azərbaycan musiqisinin xılası idi, deyilmi?.. Biz torpağımızı da, bu torpağın yetirib-bitirdiyi hər şeyi düşməndən geri aldığımız. Düşmən üzərində tarixi Zəfər çaldıq. Və indi qürurla deyə bilərik ki, Zəfərdir, Azərbaycan musiqisi...

Belə isə hər şeyimiz olan musiqimizi yad musiqilərə qurban verməyək. Özümüzə, musiqimizə qayıdaq. Özümüzü "intelligent" hesab edib yad musiqilərə rəqs etməyək, özümüzün olanı daha çox sevak, dinləyək. Atılıb-düşməkdənsə, bəyliymizi, xanımlığımızı xatırlayaq, ona qayıdaq. "Son zəng"lərimizi, "Məzun", ad günlərimizi, nişan, toy, ziyafətlərimizi öz musiqimizlə bəzəyək.

Sağ olsun metroda bu təşəbbüsü irəli sürənlər. Ruhumuzu dincəldən bu musiqilər həm də yaddaşımızı təzələyir. Bizim üzümüzə həqiqəti musiqi ilə yumşaqca çırpır: görün sizin necə böyük xəzinəniz var, deyir. Qədrini bilin, ey insanlar.

Vətəndaş cəmiyyətinə demokratik, müstəqil, inkişaf etmiş ölkələrdə rast gəlinir. Öna görə ki, insanların siyasi deyil, başlıca olaraq iqtisadi və şəxsi həyat fəaliyyəti ön planda olan bu cəmiyyətdə avtoritar hakimiyyətdən, sinfi düşmənçilikdən, totalitarizmdən, zorakılıqdan söhbət belə gedə bilməz və məhz bu baxımdan da demokratik ölkələr məhz vətəndaş cəmiyyətinə üstünlük verirlər. Bununla belə, unutmamaq lazım deyil ki, vətəndaş cəmiyyəti dövlətdən tam təcrid olunmuş formada inkişaf edə bilməz və bu cəmiyyət dövlətlə sıx qarşılıqlı əlaqədə olmaqla, bütün sahələrdə dövlətin dəstəyinə arxalanır. Bu baxımdan da cəsarətlə deyə bilərik ki, vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu vəhdət təşkil edir.

Ölkəmizdə vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu vəhdət təşkil edir

Ailə, ictimai, ictimai-siyasi, siyasi təşkilatlar və hərəkətlər, yaşayış yeri, əmək və başqa kollektivlərlə əlaqədar ictimai özünü idarəetmə orqanları Vətəndaş cəmiyyətinin sosial-siyasi sferasını təşkil edən əsas elementlərdir. Bu baxımdan, vətəndaş cəmiyyətinin inkişafının təməl prinsiplərinin məhz ictimai fikrin formalaşması, eləcə də ifadə edilməsi mexanizmlərinin üzə çıxarılması, sosial konfliktlərin həlli, müstəqil media, cəmiyyətin maraqlarını qoruyan və müdafiə edən konstitusiya, ədalətə söykənən məhkəmə-hüquq sisteminin formalaşması olması heç də təsadüfi deyil.

Vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasının ilk növbədə insan faktoruna dayanması, fərdin iqtisadi azadlığı, müxtəlif mülkiyyət formaları və onun qorunması da bellidir. Belli olan odur ki, vətəndaş cəmiyyəti insanların təhkimçilikdən azad edilməsi, onların dövlətin təbəesindən çıxaraq, məhz təsərrüfat və siyasi məsuliyyəti üzərinə götürməyə hazır olması ilə ilk əvvəl formalaşır. Bu cəmiyyət özünün müasir formasına gəlib çatmasında uzun bir təkamül yolu keçib. Müasir dövrdə, dövrümüzdə vətəndaş cəmiyyəti dedikdə azad sahibkarlıq, siyasi plüralizm, təşəbbüsçülük mühtəvi başa düşülür. İstehsal vasitələrinə, pul kapitalına, aksiyalara, insanlara gərəli olan informasiyalara, intellektə və xüsusən də işçi qüvvəsinə malik olan insanların demokratik cəmiyyəti məhz vətəndaş cəmiyyətidir və bu cəmiyyət rəsmi hakimiyyətlə eyniləşdirilməyən digər fəaliyyət formalarının sinonimi kimi qəbul edilməkdədir. Uzun illər ərzində, daha dəqiq desək, Sovet dövründə, düz yetmiş il boyunca kollektivləşmə adı altında insanların dövlətə məxsus təsərrüfatlarda bir araya gətirilməsi əslində, şəxsi mülkiyyətçiliyin əleyhinə atılan bir addım olaraq, müasir vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasını Azərbaycanca on illərlə əngəllədi. Amma müstəqillik əldə edildikdən sonra bu istiqamətdə dövlət səviyyəsində bir-birinin ardınca qəbul olunan qanunlar Azərbaycanda istər sahibkarlığın, istərsə də qeyri-hökumət təşkilatlarının

yanarması, beləliklə də vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması üçün geniş imkanlar, əsaslı zəmin yaratdı.

Ölkəmiz öz müstəqilliyini əldə etdiyi dövrdə çox böyük problemlərlə, qayğılarla üzləşsə də, vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində nailiyyətlər qazana bildi. Digər istiqamətlərdə, digər sahələrdə olduğu kimi vətəndaş cəmiyyətinin yaradılmasında da nailiyyətlərin qazanılmasında xalqımızın təkidlə tələbi ilə hakimiyyətə qayıdan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin müstəsna xidmətləri oldu və bu xidmətlər danılmazdır. Ulu Öndər özünün unikal siyasi savadı və fenomenal strategiyası ilə Azərbaycanda hüquqi dövlət quruculuğunun sarsılmaz təməlini qoydu, əsaslarını yaratdı. "Biz istəyirik ki, dövlətimiz tam demokratik, tam hüquqi, tam dünyəvi bir

dövlət olsun və bunun üçün də Azərbaycanda demokratiyanın bərqərar olması, inkişaf etdirilməsi, hüquqi aliliyin təmin olunması əsas vəzifəmizdir...", deyərək bəyan edən Ulu Öndər ölkəmizdə vətəndaş cəmiyyətinin, hüquqi dövlət quruculuğunun yaradıcısı hesab olunur.

Sözsüz ki, əsas Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan hüquqi dövlətin və vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı istiqamətində çox böyük işlər görüldü və Ulu Öndərin layiqli davamçısı, cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə islahatlar aparılıb. İnsanların hüquq və azadlıqlarının təminatına, dövlətin vətəndaş qarşısında, vətəndaşın isə dövlət qarşısında məsuliyyətinə, qanunun aliliyi və hüquq-mühafizə orqanlarının effektivliyinə, hüquqi dövlət quruculuğuna həssaslıqla yanaşılıb, xüsusi önəm

verilib. Ölkəmizin hüquq sisteminin demokratik prinsiplər əsasında tamamilə yenidən qurulması, Azərbaycan Respublikasının yeni Konstitusiyasının qəbul olunması, ölkədə müntəzəm məhkəmə-hüquq islahatlarının əsası qoyulması sadalananları təsdiq edir. Təsdiq edir ki, həyata keçirilən islahatlar başlıca olaraq bir məqsədə, daha dəqiq desək, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının etibarlı şəkildə qorunmasına, ədalət mühakiməsinin təmin edilməsinə və təkmilləşdirilməsinə yönəldilib.

Prezident yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, Milli Sahibkarlığa Kömək Fondu və digər bu kimi sırf vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına yönəlik təsisatların yaradılması və onların fəaliyyətinin stimullaşdırılması yönündə aparılan islahatlar, bir sıra QHT-lərin xarici donorlardan asılılığının minimuma endirilməsi işinin təşkili istiqamətində atılan addımlar isə dövlətin ölkədə sağlam vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasında maraqlı olduğunu isbatlayır. Vətəndaşların maraq və tələbatlarını, azadlıqlarını ifadə edən vətəndaş cəmiyyətinin əsas elementləri kimi insan hüquq və azadlıqlarının qeyd-şərtsiz tanınması və qorunması, qanun qarşısında hər kəsin bərabərliyi, KİV-in müstəqilliyi və digər bu kimi demokratik dəyərlər Azərbaycanda ön plandadır və qorunur. Ölkəmizdə üç min beş yüzdən artıq vətəndaş cəmiyyəti var. Bu isə onu göstərir ki, Azərbaycan Respublikası vətəndaş təşəbbüslərinin dəstəkləndiyi, siyasi plüralizmin əsas götürüldüyü demokratik cəmiyyətin formalaşdığı ölkələr sırasındadır. Vətəndaş cəmiyyətinin inkişafı ilə bağlı proseslər bütün dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də eyni məcrada davam etməkdədir. Azərbaycanda ildən-ilə vətəndaşların sosial fəallığının artması özünü müxtəlif cəmiyyətlərin, birliklərin, sosial hərəkətlərin yaranması və fəaliyyətini genişləndirməsi ilə göstərir. Bütün bu sadalananlar onu deməyə əsas verir ki, bizdə vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu vəhdət təşkil edir.

İnam Hacıyev

“Stansiyanın istifadəyə verilməsi Cənubi Qafqaz regionu üçün əhəmiyyətlidir”

“Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 1974-ci ildə Mingəçevirdə “Azərbaycan” İstilik Elektrik Stansiyasının təməlinin qoyulması tariximizin unudulmaz səhifəsidir. Çünki Mingəçevir tarixən energetika mərkəzi kimi tanınır və bu gün şəhərdə cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən “8 Nöyabr” Elektrik Stansiyasının açılışı qürurvericidir”.

KOMİTƏ SƏDRİ ŞƏRH ETDİ

Bu sözləri SİA-ya verdiyi açıqlamasında Milli Məclisin Aqrar Siyasət Komitəsinin sədri, millət vəkili Tahir Rzaev deyib. Komitə sədri xüsusilə vurğulayıb ki, bu stansiya çox böyük potensiala malikdir və 1880

meqavatt gücündə olan stansiyanın istifadəyə verilməsi təkcə Azərbaycan üçün deyil, Cənubi Qafqaz regionu üçün əhəmiyyətlidir. “Məlum olduğu kimi, hazırda ölkənin elektrik enerjisinin 40faizdən çoxu Mingəçevirdə istehsal olunur. Cənab İlham Əliyev açılış mərasimində bildirmişdir ki, “8 Nöyabr” Elektrik Stansiyasının açılışı ölkəmizin enerji potensialını böyük dərəcədə gücləndirir və stansiyanın yaradılması, qısa müddət ərzində işlərin başa çatması ölkəmizin gücünü, potensialını, energetiklərimizin təcrübəsini, peşəkarlığını göstərir.

Bu bir həqiqətdir ki, Azərbaycan bu gün nəinki Cənubi Qafqazın eləcə də Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasından başlıca rol oynayır. Ölkəmiz elektrik enerjisi ixal edən bir ölkədən ixrac edən ölkəyə çevriləndir. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən təməli qoyulan enerji strategiyasının Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində uğurla həyata keçirilməsi iqtisadi inkişafımıza

təkan verməklə, xalqımızın xoşbəxt gələcəyinə və dövlətimizin inkişaf etməsinə xidmət edir. Stansiyanın “8 Nöyabr” adlandırılması isə düşmən üzərində qələbəmizin

rəmzidir və bu təqdirləyicidir, hər birimizi sevindirir, qələbələrə ruhlandırır”, deyərək Tahir Rzaev bildirib.

İnam Hacıyev

AYDINLIQ GƏTİRİLDİ

“Ümumiyyətlə, pulsuz ali təhsil məsələsi çoxşaxəli bir mövzudur. Burada əsasən təhsilə çıxış, keyfiyyət və ədalət baxımından yanaşmaq lazımdır. Müsbət və mənfi məqamları var. Yəni, pulsuz təhsil bir mənəli şəkildə yalnız müsbət kimi qiymətləndirmək doğru olmaz”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında təhsil eksperti Rizvan Fikrətoğlu deyib.

O da bildirib ki, pulsuz ali təhsil sosial bərabərsizliyin azaldılmasında əhəmiyyətli rol oynaya bilər: “Əsas üstünlüyü odur ki, aşağı gəlirli ailələrdən olan tələbələr üçün maliyyə bəzələri aradan qalxır. Gənclər daha çox öz maraqlarına uyğun ixtisas seçə bilərlər. Beləliklə, bütün təbəqələr üçün təhsilə çıxış daha ədalətli olur. Lakin bu modelin uğurlu olması üçün əlavə dəstək mexanizmləri vacibdir: yataqxana və yaşayış xərcləri üçün təqaüdlər, sosial yardım, təlim proqramları və orta təhsil səviyyəsində bərabər imkanlar. Müsbət tərəfi odur ki, daha çox istedadlı gənc ortaya çıxır və maddi stress azaldıqda tələbələr elmi və sosial fəaliyyətə daha çox yönəlməyə başlayırlar.

Bu sahədə müəyyən mənfi risklər də mövcuddur. Maliyyə axınının azalması nəticəsində universitetlər ciddi maliyyə çətinlikləri ilə üzləşə bilərlər. Təhsil sisteminin keyfiyyətli inkişafına deyil, kəmiyyətə, yeni daha çox sayda tələbəyə yönəlmək təhlükəsi arta bilər. Bu isə az resursla daha çox tələbəyə xidmət göstərmək məcburiyyəti yaradır. Belə bir şəraitdə rəqabət mühiti zəifləyir. Əgər qəbul şərtləri yumşaldılarsa və ya “hamı universitetə daxil olmalıdır” yanaşması üstünlük təşkil edərsə, bu zaman keyfiyyətin aşağı düşməsi qaçılmaz ola bilər.

“”Pulsuz təhsil” ideyası hər zaman effektiv nəticə vermir”

Bes ümumiyyətlə, təhsil haqqının olmaması universitetlərin keyfiyyətinə və imkanlarına mənfi təsir göstərə bilərmi? Əgər bu itkiləri kompensasiya edəcək alternativ maliyyələşdirmə mexanizmləri yoxdursa, bəli, göstərə bilər. Universitetlərin fəaliyyəti üçün sabit maliyyə dəstəyi olduqca vacibdir. Əgər təhsil haqları ləğv olunarsa, onların əvəzinə digər maliyyə mənbələri mütləq təmin edilməlidir. Bu mənbələr dövlət büdcəsindən ayrılan sabit və yetərli maliyyə vəsaitləri, eləcə də özəl sektorla əməkdaşlıq, elmi layihələr və innovasiya təşəbbüslərindən əldə olunan gəlirlər ola bilər.

Nazirlik və dövlət səviyyəsində düzgün planlaşdırma olsa belə, universitetlərin maliyyələşməsi üçün yalnız beynəlxalq fondlara və qrantlara güvənmək kifayət etmir. Çünki xaricdən alınan maliyyə dəstəyi hər zaman sabit və davamlı olmur. Əgər bu vəsaitlər təmin olunmazsa, təhsil infrastrukturunu zərər görə bilər. Məsələn, laboratoriyalar, kitabxanalar, yeməkxanalar köhnəlir və vaxtında yenilənə bilmir. Professorların və digər akademik heyətin

maasları azalır, nəticədə motivasiya aşağı düşür. Elmi tədqiqatlar zəifləyir, çünki bu sahə maliyyə baxımından ən çox zərbə alanlardan biri olur.

Ümumiyyətlə, “pulsuz təhsil” ideyası cəlbədicə səslənsə də, bu yanaşma hər zaman effektiv nəticə vermir. Pulsuz təhsil varlı və imkansız şəxslər üçün eyni şəkildə tətbiq olunarsa, bu zaman sistem regresiv (ədalətsiz) ola bilər. Yəni, ehtiyacı olmayanlar da dövlətin dəstəyindən yararlanırlar, bu isə resursların qeyri-effektiv bölüşdürülməsinə gətirib çıxarır. Daha ədalətli model kimi gəlirə əsaslanan təhsil haqqı sistemindən istifadə oluna bilər. Bu sistemdə tələbə universiteti bitirdikdən və işə girdikdən sonra maaşına uyğun şəkildə təhsil haqqını tədricən ödəyir. Məsələn, Avstraliyada bu model uğurla tətbiq olunur. Belə yanaşma həm təhsil alanların yükünü azaldır, həm də universitetlərin maliyyə davamlılığını təmin edir.

Skandinaviya ölkələri və Almaniya kimi bəzi inkişaf etmiş dövlətlərdə pulsuz ali təhsil modeli uğurla tətbiq olunur. Bunun əsas

səbəblərindən biri bu ölkələrin güclü iqtisadi baza və sabit vergi sistemində malik olmalarıdır. Dövlət büdcəsi təhsilə uzunmüddətli və keyfiyyətli şəkildə maliyyələşdirməyə imkan verir. Eyni zamanda, bu ölkələrdə dövlət və cəmiyyət arasında qarşılıqlı güvən mövcuddur, vergi ödəyiciləri təhsilə ayrılan vəsaitin effektiv istifadə olunduğuna inanırlar. Lakin zəif iqtisadiyyata malik və ya qeyri-sabit maliyyə sistemləri olan ölkələrdə bu modelin tətbiqi bir sıra problemlərə yol açır. Pulsuz ali təhsil belə ölkələrdə təhsilin keyfiyyətindən və davamlılığından güzəştə getmək bahasına başa gələ bilər. Maddi çatışmazlıq səbəbindən infrastruktur yenilənməz, elmi tədqiqatlar zəifləyir, akademik heyətin motivasiyası azalır və nəticədə ümumi təhsil səviyyəsi aşağı düşür. Bu səbəbdən də hər ölkə öz sosial-iqtisadi imkanlarını və təhsil strategiyasını nəzərə alaraq fərqli maliyyələşmə modelləri tətbiq etməlidir. Təkcə bir sistem hər ölkəyə uyğun olmaya bilər”.

“Sonda deyərək bilərəm ki, pulsuz ali təhsil sosial ədalət və bərabərlik üçün güclü vasitə ola bilər. Amma bu, yaxşı planlaşdırılmalı, maliyyələşdirilməli və nəticəyə fokuslanmalıdır. Əks halda, “pulsuz” olsa belə, onun dəyəri az ola bilər. Azərbaycanda isə müəyyən sosial qruplar üçün artıq təhsil haqlarından azadolma tətbiq olunur:

- Məcburi köçkünlər
 - Şəhid ailələrinin üzvləri (23 yaşına qədər)
 - Valideynlərini itirmiş və ya himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar
 - Əlilliyi olan şəxslər və onların uşaqları
 - İtkin düşmüş və ya məhkəmə tərəfindən ölmüş elan edilən şəxslərin övladları
 - Sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar (18 yaşına qədər)
 - Peşə təhsili alan bəzi həssas qruplar
- Bu, dövlətin sosial ədaləti qorumaq üçün atdığı mühüm addımlardır” - deyərək əlavə edib.

Söylü Ağazadə

Döyüş meydanında qazandığımız möhtəşəm Zəfərimiz xalqımızın qəhrəmanlıq tarixində yeni səhifə yaratmış oldu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə şanlı Ordumuzun 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı nümayiş etdirdiyi əzmkarlıq, rəşadət və peşəkarlığı tarixi dastana çevrildi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin müdrik strategiyası və ordunun qətiyyətli fəaliyyəti ölkənin suverenliyini və ərazi bütövlüyünü bərpa edib. Dövlət başçımızın "Qarabağ Azərbaycandır!" sözləri mübarizə və birlik simvoluna çevrildi və Prezidentlə xalqın sıx birliyi Böyük Zəfərin təminatına çevrildi. Azərbaycan xalqı üçün Zəfər Günü həm qürurumuzu yaşadan, həm də gələcəyin parlaq hədəflərinə gedən yolda mühüm bir tarixdir. Prezident İlham Əliyevin çıxışlarının birində bildirdiyi kimi, "44 günlük Vətən müharibəsi bizim şanlı tariximizdir, parlaq Qələbəmizdir. Biz həm Birinci Qarabağ müharibəsinin, həm İkinci Qarabağ müharibəsinin, eləcə də antiterror əməliyyatının şəhidlərinin qanını döyüş meydanında aldıq, öz ərazi bütövlüyümüzü, suverenliyimizi bərpa etdik".

2023-cü ilin sentyabrın 19-da Qarabağdakı qeyri-qanuni erməni silahlı birləşmələrinin həyata keçirdiyi hərbi təxribatlara cavab olaraq Ordumuz bölgədə lokal karakterli antiterror tədbirlərinə başlayaraq yenidən xalqımıza qələbə sevincini

Böyük Qayıdış: Həsənrizə və Sarıcalıya növbəti köç

yaşatdı. Otuz ilə yaxın bir zamanda erməni işğalında olan torpaqlarını azad edən Azərbaycan yeni bir dövrünə qədəm qoyub. Azərbaycan daha uğurlu bir gələcəyə doğru irəliləyir. Tarixi Zəfərimiz ölkəmizin sülh və təhlükəsizlik şəraitində inkişafı, eləcə də regionda davamlı sülh üçün daha möhkəm əsaslar yaradır.

40 AİLƏ - 146 NƏFƏR HƏSƏNRİZƏ, 1 AİLƏ - 4 NƏFƏR İSƏ SARICALIYA KÖÇÜRÜLDÜ

Bu gün işğaldan azad olunan ərazilərimizdə yeni bir dövr başlanılıb: abadlıq-quruculuq, yeni həyata qayıdış dövrü. Böyük Qayıdış tarixində əlamətdar hadisələrə şahidlik edirik. Yaddaşımda daşılaşacaq bir qayıdış əzəli sakinləri doğma yurda qovuşdurur. Həsərlə, intizarla, göz yaşları içərisində gözlədiyimiz tarixi günlər. Yüzlərlə insanın qanı tökülən torpaqlara qayıdış. İnleyen, sıgılan şəhərlərə qayıdış. İnsanların doğma yerlərdən səsləri eşdilir. Şəhər, kənd və qəsəbələr yenidən qurulur. Öz əzəli sakinlərini qoynuna alır. Növbəti köç karvanları Ağdam rayonunun Həsənriz kəndinə və Ağdam rayonunun Sarıcalı kəndinə yola salınıb. Bu mərhələdə 40 ailə - 146 nəfər Həsənrizə, 1 ailə - 4 nəfər isə Sarıcalıya köçürülür. Köç karvanı respublikanın müxtəlif ərazilərində yataqxana, sanatoriya və inzibati binalarda müvəqqəti məskunlaşmış ailələrdən ibarət olub.

Doğma yurda qayıdan sakinlər hərtərəfli dövlət qayğısı ilə əhatə olunublar. Hazırda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda ora köçürülən keçmiş məcburi köçkünlərlə yanaşı, bu bölgədə aparılan layihələrin icrasında çalışan, ayrı-ayrı dövlət qurumlarının yerli bölmələrində xidməti vəzifələrini yerinə yetirən, yenidən fəaliyyətə başlamış səhiyyə, təhsil, mədəniyyət, turizm, sənaye, energetika müəssisələrində işləyən,

həmçinin təhsil alan tələbələr də daxil olmaqla, ümumilikdə, 50 minə yaxın insan yaşayır.

QARABAĞ VƏ ŞƏRQİ ZƏNGƏZURDA DAYANIQLI MƏSKUNLAŞMA

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli 2469 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər"ə uyğun olaraq hazırlanmış "Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası", həmçinin "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı" uğurla icra olunur və bu, ölkənin sosial, iqtisadi və institusional inkişafı üçün mühüm zəmin yaratmışdır.

Sözgedən Strategiya sosial-iqtisadi inkişaf üzrə müəyyən edilmiş beş Milli Prioritet əsasında həyata keçirilir. Həmin Strategiyanın ardıcıl və sistemli icrası sayəsində iqtisadiyyatın xarici təsirlərə qarşı dayanıqlığı daha da möhkəmlənmiş, şaxələnməsi dərinləşmiş, iqtisadi artım davamlı və inklüziv karakter almış, əhalinin rifah səviyyəsi yüksəlmiş və gələcək nəsillər üçün irihəcmli maliyyə ehtiyatları formalaşmışdır. İşğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası və iqtisadi fəaliyyətə reintegrasiyası, əhalinin öz yurdlarına təhlükəsiz şəkildə qayıtması, habelə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda dayanıqlı məskunlaşmanın və məşğulluğun təmin olunması istiqamətində görülən işlər Böyük Qayıdış prosesini ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında qazanılan nailiyyətlərin ayrılmaz tərkib hissəsinə çevirmişdir. Azərbaycan qarşısındakı illərdə daha mürəkkəb çağırışların və zəngin imkanların mövcudluğu ilə seçilən yeni mərhələyə daxil olur. Bu mərhələ global iqtisadi qütbləşmənin dərinləşməsi, texnoloji tərəqqinin sürətlənməsi, eləcə də süni intellekt əsaslı texnologiyaların geniş tətbi-

qi ilə səciyyələnir.

Ölkəmizin ötən illərdə əldə etdiyi sosial-iqtisadi nailiyyətlərin davamlı şəkildə artırılması, bunun üçün özəl, o cümlədən birbaşa xarici investisiyaların cəlbinin genişləndirilməsi, biznes mühitinin əlverişliliyinin yüksəldilməsi, iqtisadiyyatın bilik və texnologiya tutumunun gücləndirilməsi, həmçinin işğaldan azad olunmuş ərazilərə Böyük Qayıdışın davamlılığının təmin edilməsi məqsədilə

"Azərbaycan Respublikasının 2027–2030-cu illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nın və "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair II Dövlət Proqramı"nın hazırlanması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev Sərəncam imzalayıb. Bütün bunlar Böyük Qayıdışı sürətləndirəcəkdir.

AĞDAM RAYONUNDA 35 MİN HEKTARDAN ÇOX ƏRAZİ MİNALARDAN VƏ PARTLAMAMIS HƏRBİ SURSATLARDAN TƏMİZLƏNİB

İşğaldan azad olunan ərazilərin minalardan təmizlənməsi də əsas məsələlər sırasındadır. Bildiyimiz kimi, Ermənistan Ağdam, Füzuli və Zəngilan rayonlarında basdırdığı tank və piyada əleyhinə minaya dair xəritələrini Azərbaycana təhvil verib. Bu Azərbaycan Prezidentinin həyata keçirdiyi uzaqgörən siyasətinin məntiqi nəticəsi idi. İlk olaraq Ağdamda, daha sonra isə Füzuli və Zəngilanda basdırılmış minaların xəritələrinin Ermənistandan alınması on minlərlə vətəndaşın, o cümlədən, minatəmizləyənlərin həyatının təhlükədən xilas deməkdir. Minaların təmizlənməsi maliyyə itkisi ilə yanaşı, vaxt itkisinə də səbəb olur. Minatəmizləmə fəaliyyətinə cəlb olunan qurumlar tərəfindən 2025-ci il ərzində yaşayış infrastrukturunu üzrə 8 318 hektar, kənd təsərrüfatı üzrə 9 176 hektar, ekoloji qiy-

mətləndirmə üzrə 1 951 hektar, nəqliyyat infrastrukturunu üzrə 708 hektar, meliorasiya və su təsərrüfatı üzrə 628 hektar və digər prioritet layihələr daxil olmaqla, cari il ərzində 27 204 hektar ərazi mina və partlayıcı qalıqlarından təmizlənib.

44 günlük Vətən müharibəsindən sonra Ağdam rayonunda 35 min hektardan çox ərazi minalardan və partlamamış hərbi sursatlardan təmizlənib.

Ağdamın Sarıcalı kəndində birinci mərhələdə kəndin ərazisi mina və partlamamış hərbi sursatlardan təmizlənib. İkinci mərhələdə Sarıcalı kəndi ətrafındakı kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlar təmizlənəcək. Sarıcalı kəndi keçmiş təmas xəttinin olduğu ərazilərdəndir. Ərazi minalarla həddindən artıq çirkəndirilib.

Azərbaycan dövləti yalnız keçmiş məcburi köçkünlərin problemlərinin həlli sahəsində deyil, eyni zamanda, postmünaqişə

dövrünün reabilitasiyası və keçmiş məcburi köçkünlərin doğma yurdlarında reintegrasiyası baxımından da dünya miqyasında nümunəvi model təqdim etməkdədir.

"BİZ DAĞIDAN YOX, QURUB-YARADANIQ"

Bu gün ermənilərin viran qoyduqları ərazilərdə irimiqyaslı layihələr icra olunur. Şəhərlərin təsdiq edilmiş Baş planına uyğun olaraq, əhalinin səmərəli və yüksək həyat səviyyəsini təmin etmək məqsədilə müasir tələblərə cavab verəcək yaşayış məhəllələrinin salınması ilə yanaşı, burada işğaldan azad edilmiş ərazilərdə "yaşıl enerji" zonasının yaradılması hədəfinə uyğun olaraq, binaların enerji təchizatında alternativ enerji mənbələrindən istifadə üzrə konseptual həllər işlənmişdir. Əhalinin işlə təminatı və məşğulluğu da daim diqqətdədir. Təkcə Füzuli şəhərinə köçürülmüş sakinlərdən artıq 1097 şəxsi məşğulluq tədbirlərinə cəlb edib. Onlardan 1051 şəxsin məşğulluğu təmin olunub (o cümlədən, 48 nəfər üçün özünüməşğulluq proqramı üzrə kiçik təsərrüfatlar yaradılıb), 46 sakin isə peşə kurslarına cəlb edilib. Hazırda daha bir qrup sakinin məşğulluğuna dəstək işləri aparılır. Onların məşğulluq imkanları qiymətləndirilir və hansı məşğulluq proqramına cəlb olunacaqları müəyyən edilir.

Ölkə başçısının gördüyü işlər, həyata keçirdiyi bütün layihə və proqramlar, ilk öncə milli maraqları özündə əks etdirir. Artıq görülən işlərin məntiqi nəticəsi olaraq Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdış ardıcıl olaraq həyata keçirilir. "Biz müzəffər xalqıq, qalib xalqıq. Öz torpağımızda yaşayırıq. Bir daha sübut etdik ki, bu torpaqların sahibini bizik, çünki biz dağıdan yox, qurub-yaradaniq və bundan sonra da bu torpaqlarda əbədi yaşayaçağıq", - deyər Prezident bildirib.

Zümrüd BAYRAMOVA

İrəvan Gimnaziyasının şagird və müəllimlərindən bir qrupu

Dövrünün mədəniyyət mərkəzi İrəvan ziyalıları

Elm və mədəniyyət tariximizə "İrəvani" təxəllüsü ilə daxil olmuş bir çox alim, ədəbiyyat və mədəniyyət xadimi bu xəzinəyə önəmli töhfələrini veriblər. Mirzə Qədim İrəvani, Fəzil İrəvani, Balağa İrəvani, Mirzə Müslüm İrəvani, Aşub İrəvani, Mirzə Məhəmməd İrəvani, Dəlil İrəvani, Əbdülkərim İrəvani və başqaların bu sırada adlarını qeyd etmək olar. Çar Rusiyası dövründə İrəvan ədəbi-mədəni irsinin inkişafında İsmayıl bəy Şafibəyov, Eynəli bəy Sultanov kimi qabaqcıl fikirli ziyalıların əvəsiz rolu olmuşdur. Müxtəlif vaxtlarda İrəvanda olmuş səyyahlar, salnameçilər, tədqiqatçılar İrəvan şəhərini Şərqi inkişaf etmiş elm və mədəniyyət mərkəzi kimi təsvir etmişlər.

Azərbaycanın aparıcı elm və mədəniyyət mərkəzlərindən biri kimi tanınmış İrəvan məşhur şairlər, nasirlər, elm və mədəniyyət xadimləri yetişdirmişdir. XIX əsrin əvvəlində rus qoşunlarının şəhəri işğalından sonra qiymətli əlyazmaların böyük əksəriyyəti məhv edilmişdir. Əsasən məscidlərdə və mədrəsələrdə saxlanılan qiymətli əlyazmaların əksəriyyəti yandırılmışdır.

TANINMIŞ QƏLƏM SAHIBI MƏMMƏDƏLİ HACI MƏMMƏD

Bu gün İrəvan mühitinin yetirdiyi ziyalılardan söhbət açacağıq. Məmmədli Hacı Məmməd oğlu. 1899-cu ildə İrəvan şəhərində anadan olmuş Məmmədlinin atası Hacı Məmməd kişi dini təhsil almış, ərəb, fars dillərini öyrənmişdi. Məmmədli 1908-1914-cü illərdə İrəvan gimnaziyasında təhsil

etdirmişdir. M.Nasir Hüseynağa Şahtaxtının rəhbərliyi ilə İrəvanda qurulan "Müdafeyi-məzluman" təşkilatının fəallarındandır.

M.Nasir daşnakların təqibindən yaxa

çıxaraq 1918-ci ildə Gəncəyə gəlmiş, 1920-ci ildə onun redaktorluğu ilə "Qırmızı Gəncə" qəzeti nəşr olunmuşdur. Onun yazdığı "Bədbəxt ailə" pyesi 1919-cu ildə Gəncədə tamaşaya qoyulmuşdur.

Mənbələrdə qeyd olunur ki, 1917-ci ildən Kommunist Partiyasının üzvü olan Məmmədli Nasir 1921-ci ildə Ermənistan rəhbər işə dəvət edilmiş, 1922-ci ilin yanvarınadək Ermənistan KP MK-nın təbliğat-təşviqat şöbəsinin nəzdində Türk seksiyasının müdiri vəzifəsində işləmiş, sonra isə "Rəncbər" qəzetində çalışmışdır.

1922-1923-cü illərdə Qafqaz Bürosu M.Nasiri Gürcüstanın Azqur, Borçalı və Qarayazı rayonlarında partiya komitəsinin katibi vəzifəsinə işə təyin etmişdir. 1926-cı ildə Qafqaz Bürosunun təyinatı ilə Zaqatalada Siyasi maarif şöbəsinin müdiri

çıxışlar etmişdir. Məmmədli Nasir 1982-ci il aprel ayının 14-də 83 yaşında vəfat etmiş, Bakının şəhər qəbiristanlığında dəfn olunmuşdur.

Mənbələrdə göstərilir ki, XIX əsrin əvvəllərində İrəvan xanlığının Rusiya qoşunları tərəfindən işğalından sonra İrəvanın imkanlı və ziyalı elitasının xeyli bir qismi şəhəri tərk etmişdir. Tarixin müxtəlif dövrlərində dövrünün tanınmış simaları soyqırma və deportasiyaya məruz qalmış, dünyanın bir sıra ölkələrinə - Şimali Azərbaycan, Türkiyə, Orta Asiya, İran, Rusiya və digər ölkələrə üz tutmuşdular. İrəvan, dövrünün mədəniyyət mərkəzi olmuşdur. İrəvanda yaşayıb-yaradan azərbaycanlılar öz istedadları ilə tariximizə parlaq səhifələr həkk etmişdilər.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Çevrilişə cəhd, yoxsa...

Paşinyan kilsə və diasporla ölüm-dirim savaşına çıxıb

İqtisadi təsiri olub, amma Samvel Karapetyan hələ də dünyanın ən zəngin ermənilərindən biridir. Forbes-in məlumatına görə, o, ən zəngin ruslar arasında 44-cü, global reytingdə isə 969-cu yerdədir.

Buna baxmayaraq, politoloq Mikael Zolyan Karapetyanın diaspora arxalanaraq Ermənistanın hakim elitasına qayıda biləcəyinə şübhə ilə yanaşır. "Diasporun çox müxtəlif nümayəndələri var. Bəziləri Karapetyanı dəstəkləyir, digərləri - Paşinyanı, digərləri isə ümumiyyətlə siyasətlə maraqlanmır. Eyni zamanda, ümumiyyətlə, diasporun Ermənistana təsiri adətən çox yüksək qiymətləndirilir. Son nəticədə hətta diaspora şifahi arxalanan ikinci prezident Robert Köçeryan da onun Ermənistandakı rolunu məhdudlaşdırmağa çalışıb", - Zolyan izah edib.

Onun nöqtəyi-nəzərindən Karapetyanın diaspora mürcəti oligarxın mümkün qədər diqqəti özünə cəlb etmək cəhdi kimi qiymətləndirilməlidir. Eyni zamanda, Qarabağ uğrunda ikinci müharibədən sonra Ermənistanın bir çox sakinləri diasporadan məyus olublar, çünki xarici ölkələrin kömək

minal oligarx ruhanilərin "irimiqyaslı və bədnam" planını pozub. Ermənistan İstintaq Komitəsinin məlumatına görə, Baqrat Qalstanyan və onun şerikləri xüsusilə yerüstü nəqliyyatı iflic etməyi planlaşdırıblar. Son məqsədin Ermənistanın məskunlaşdığı ərazilərdə idarəolunmaz vəziyyətin yaradılması olduğu bildirilir.

Ötən ilin yazında Baqrat Qalstanyan hökumətə qarşı genişmiqyaslı etirazların lideri olub və baş nazir postunu tutmağa hazır olduğunu bəyan edib. Arxiyepiskop dəfələrlə Nikol Paşinyanı, o cümlədən Erməni Apostol Kilsəsinin nümayəndələrinə ünvanladığı bəyanatlara görə tənqid edib.

Avropalı səfirlərin Paşinyandan tələbi

Avropa diplomatiyası hesab edir ki, Ermənistanda aşkar antidemokratik addımlar atılır. "Ermənistanda başlayan repressiyaların yeni, demək olar ki, görünməmiş mərhələsi, milli xeyriyyəçinin bir cəzaya həbs olunması, baş nazirin Türkiyəyə səfəri günü isə Ərdəğana ölkədəki vəziyyətə onun nəzarətində olduğunu sübut etmək üçün kütləvi həbslər həyata keçirilməsi, bəzi məlumatlara görə, Ermənistanın bəzi beynəlxalq tərəfdaşları tərəfindən birmənalı qarşılanmayıb".

Avropa ölkələrinin Ermənistandakı səfirləri açıq-aşkar antidemokratik addımların atıldığı barədə xəbərdarlıq edərək, siyasi hakimiyyətdən izahat tələb ediblər. Bəlkə də dünyanın hakimiyyət kilsənin, Samvel Karapetyan, Serj Sarkisyan və Robert Köçeryanın hər kəsə dövlət çevrilişi təşkil edə biləcəyi və dövlət çevrilişi sənədi dərc edə biləcəyi barədə təzislərin səbəbi budur. Yeri gəlmişkən, cümə günü saxlanılan və sonra sərbəst buraxılan şəxslərdən biri deyib ki, hüquq-mühafizə orqanları ona qaribə suallar verib, nə işlə məşğul olduğunu, maraqlarının nə olduğunu, Ermənistanda iğtişaşlar başlasa, iştirak edib-etməyəcəyini soruşublar. Yeni, sadə prosedura. "Ermənistan" müxalifət blokunun deputatı Qeqam Manukyan rəhbərlik etdiyi "Daşnaksütyun"un ali orqanının üzvü İqor Sarkisyanın evində axtarışlar aparıldığını deyib. "Səhər saatlarından Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin əməkdaşları, o cümlədən maskalılar axtarış aparıb

və içəriyə heç kimi buraxmayıblar, bu, uzun müddətdir ki, davam edir. Həmçinin məlumat var ki, Respublika Fraksiyasının digər üzvlərinin ofis və evlərində də axtarışlar aparılır. "Müqəddəs Mübarizə" hərəkatı bu gün İstintaq Komitəsi repressiyaların təzahürü olan daha bir uzun nağıl dərc edib, bu da hakimiyyətin artan xalq müqavimətindən qorxduğunun sübutudur", - Manukyan qeyd edib.

Beləliklə, Ermənistanın baş prokurorluğundan verilən məlumata görə, prokurorluq "dövlət çevrilişi planı" haqqında işin başlanması üçün İstintaq Komitəsinə yazı göndərüb. Bundan əvvəl iqtidaryönlü Civic.am saytı məqalə dərc edərək, Ermənistanda müxalifət qüvvələrinin hazırladığı hakimiyyət dəyişikliyi planını əldə etdiyini iddia edib. Paşinyan da sosial şəbəkədə məqalə paylaşıb.

V.VƏLİYEV

Ermənistanın hüquq-mühafizə orqanları respublikada vəziyyətin sabitliyini pozmaq və hakimiyyəti ələ keçirmək üçün "kriminal-oligarx-klerikal" xarakterli böyük və çirkin planın qarşısını alıblar. Baş nazir Nikol Paşinyan bu barədə öz Facebook səhifəsində Ermənistan İstintaq Komitəsinin mesajını yayıb. Bir qədər əvvəl İstintaq Komitəsi bəyan etmişdi ki, "Müqəddəs mübarizə" hərəkatının iştirakçıları və rəhbərləri Ermənistanda terror aktları və hakimiyyəti ələ keçirmək məqsədi daşıyan aksiyalar həyata keçirməyi planlaşdırırlar.

Baş nazir Nikol Paşinyan isə yaxın vaxtlarda həbs edilmiş oligarx Samvel Karapetyana məxsus Ermənistanın Elektrik Şəbəkələri (ENA) şirkətinin milliləşdirilməsi proseduruna başlayacağına söz verib. Hökumət başçısının sözlərinə görə, milyarder əhəlinin elektrik enerjisi ilə təmin olunmasının öhdəsindən gəlmir və bununla da ermənilərin öz respublikasına inamını sarsıdır. "Biz tezliklə praktiki mərhələyə qədəm qoyacağıq. Proseslər Ermənistan qanunvericiliyinə uyğun aparılacaq", - Paşinyan vurğulayıb.

Qanun nöqtəyi-nəzərindən şirkətin sahiblərinin istehlakçılara keyfiyyətsiz xidmət göstərdiyi və müəssisəsinin inkişafına kifayət qədər sərmayə qoymadığı sübuta yetirilsə, ENA milliləşdirilə bilər. Karapetyanın müdafiəçiləri iddia edirlər ki, son illərdə enerji təchizatı ilə bağlı şikayətlərin sayı azalıb. Paşinyan isə əksinə, ENA rəhbərliyinin səriş-təsizliyini deyil, həm də bədxah niyyətini görür. Yada salaq ki, Karapetyan iyunun 18-də dövlət çevrilişinə çağırış ittihamı ilə həbs edilib. Səbəb isə onun Erməni Apostol Kilsəsinin (AAK) Paşinyanın hücumlarından "öz qaydasında" müdafiə etməyə hazır olması barədə bəyanatı olub. Buna görə milyarder 5 ilə qədər həbs cəzası gözləyir. Baş nazirin may ayından etibarən kilsəni fəal şəkildə tənqid etməsi diqqət çəkir. Bunun üçün müxalifət sözünü kəsmədən onu mediada, parlamentdə və istənilən arxa küçədə fəal şəkildə danlayır. 15% populyarlıq səviyyəsi ilə bu təəccüblü deyil. Amma hüquq-mühafizə orqanları yalnız Karapetyanla maraqlanırlar.

Nə olursa olsun, Paşinyan hələ də kilsə əleyhinə kampaniyanı dayandırmayıb. Belə ki, iyunun 19-da parlamentdə çıxış edən baş nazir katolikos II Qareginin ÜEK-ı "quldur yuvasına" çevirdiyini bildirib. Paşinyan sözlərinin təsdiqi kimi kilsə rəhbərinin öz qohumlarına yeparxiya payladığını göstərüb. Bir neçə gün sonra o, bir daha katolikosu pozğunluqda günahlandırdı və onu "müqəddəs Ecmiədzini dərhal tərk etməyə" çağırıb. "Mən kilsələrimizin hər bir daşına ehtiramla yanaşan, müqəddəs liturgiyamızın səslərini və mesajlarını üreyimlə eşidən, 35 il dalbadal hər gün Allah qarşısında diz çökən və dua edən, vaxtaşırı oruc tutan və ondan çəkinən Erməni Apostol Kilsəsinin sadıq davamçısı-

yam və deyirəm: biz milli məzhəbimizi davam etdirə bilərik", Paşinyan bildirib.

Lakin özünü həbsxanada görən Karapetyan da təslim olmayıb. O, vəkilləri vasitəsilə bəyan edib ki, Paşinyan bütün hakimiyyəti dövründə diasporu Ermənistanın həyatından tamamilə kənarlaşdırmaqla bəzi ermənilərin respublikaya gəlişinə qadağan edilib. "Qısa müddətdə biz erməni diasporu sahibkarlarının vətənlərinə sərmayə qoymaq və burada iş yerləri yaratmaq üçün vətənpərvərlik isteklərini minimuma endirməyə nail olduq. Axi, mahiyyət etibarı ilə diaspora təkcə vətəni inkişaf etdirməyə qadir iqtisadi potensial deyil, həm də dünyada Ermənistan üçün strateji lobbilik resursudur. Bəzən

Ermənistana diaspora və diasporun das Ermənistana tamamilə ehtiyacı olmur. Nəticədə bu, ölkəmizə onun inkişafı üçün ən böyük və ən dəyərli müttəfiqinə bəla başa gəldi... Diaspor yenə də Ermənistanın sütunlarından birinə çevrilməlidir", Karapetyan bəyan edib.

Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, rüsvay olmuş oligarx bəzi diaspor nümayəndələri tərəfindən dəstəklənirdi. Bunu ilk növbədə Rusiya Erməniləri İttifaqının rəhbəri Ara Abrahamyan, Böyük Britaniyanın Erməni İcması Şurasının sədri Qaren Arevian, Fransadakı Erməni Təşkilatlarının Fəaliyyəti üzrə Koordinasiya Şurasının həmsədri Murad Papazian və Kaliforniyanın "Courier Sauter" qəzetinin baş redaktoru Harutso Sautso edib. "Erməni Apostol Kilsəsinə qarşı nalayiq və zərərli hücum, xüsusən də belə bir hücumun arxasında aşkar siyasi motivlər olduğu halda qəbul edilməzdir. Samvel Karapetyanın həbsi belə bir hücumla nümayəndir və Paşinyan hökumətinin millətə qarşı destruktiv fəaliyyətinin davam etməsini təmin etmək üçün nə qədər ümitsiz səylər göstərdiyini göstərir", - Arevian bildirib.

Məlum olduğu kimi, məxməri inqilaba qədər Karapetyanlar ailəsi Ermənistanın təkcə iqtisadi deyil, həm də siyasi həyatında mühüm rol oynayıb. O cümlədən, onun qardaşı müxtəlif illərdə respublikanın prezident administrasiyasına və hakim Respublika Partiyasının parlamentdəki fraksiyasına rəhbərlik edib. 2018-ci ildən sonra onların ancaq

etmək üçün edə biləcəyi çox az şey olduğunu başa düşüblər. "Ümumiyyətlə, bütün bu hekayə Paşinyanın reytinginə mənfi təsir göstərə bilməz. O, uzun müddətdir ki, 1990-cı illərdə varlanan oligarxlara toxunmadığına görə tənqid olunur. Ermənistanda çoxları belə insanları cinayətkar hesab edirlər. Ona görə də mən Karapetyanın populyarlığının da artacağını gözləməzdim", - Zolyan qeyd edib.

Arxiyepiskop da terrorçu çıxdı

Ermənistan Milli Təhlükəsizlik Xidməti (MTX) "Müqəddəs mübarizə" müxalifət hərəkatının lideri arxiyepiskop Baqrat Qalstanyanı evində axtarış aparıldıqdan sonra saxlayıb. Ermənistan İstintaq Komitəsi onu respublikada hökuməti devirmək məqsədi ilə terror aktları hazırlamaqda ittiham edib. Arxiyepiskop tərəfdarlarının və digər müxalifətçilərin evlərində də axtarışlar aparılıb. KİV-in məlumatına görə, Baqrat Qalstanyan yaşadığı ünvandan aparılaraq MTN maşınına mindirilib və oradan uzaqlaşdırılıb. Arxiyepiskop asayış keşikçilərini ondan uzaqlaşdırmağa çalışan tərəfdarlarına "Sakit olun, hər şey yaxşı olacaq" deyib. Daha iki din xadimi saxlanılıb.

Müxalifət xadimlərinin evlərində də axtarışlar aparılır. Onların arasında "Ermənistan", "Daşnaksütyun", "Ecmiədzin" fraksiyalarından olan deputatlar və "Müqəddəs mübarizə" tərəfdarları da var. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan bildirib ki, hüquq-mühafizə orqanları ölkədə sabitliyi pozmaq üçün "kri-

Xəzər bir balıqçının gözü ilə: “Dəniz səxavətlidir, amma...”

Hər ilin 27 iyunu dünyada Ümumdünya Balıqçılıq Günü kimi qeyd olunur. Bu gün 1984-cü ildə Romada keçirilən Balıqçılığın tənzimlənməsi və inkişafı üzrə Beynəlxalq konfransın qərarı ilə təsis edilib və 1985-ci ildən etibarən qeyd olunur. Balıqçılığın tarixi demək olar ki, bəşəriyyətin tarixi qədər qədimdir. İnsanlar qida təminatı üçün başladıkları bu ovçuluq növünü bu gün həm də dincəlmək üçün edirlər. Balıq tutmaq səbir, dözümlü işidir və müasir insan balıq tutmağı terapiya kimi qəbul edir.

Əgər peşəkar olaraq balıqçılıqla məşğul deyilsə, boş zamanlarında, maraqlı və ya həvəs üçün balıq tutanların əksəriyyəti həvəskar balıqçılardır. Təbiəti, dinciliyi, istirahəti sevənlərin sakit sulara balıq ovu bir növ hobbidir. Xüsusi icazə sənədi tələb etmədiyi üçün tilovla balıq tutmaq hamı üçün əlçatandır. Lakin həm sənaye tipli, həm də həvəskar balıq ovu zamanı müəyyən qaydalara əməl edilməlidir. Məsələn, əgər xüsusi lisenziyanız yoxdursa torlardan istifadə etmək, tutduğunuz balığı satmaq qadağandır. Kürütökmə mövsümündə müəyyən ərazilərdə balıq ovu məhdudiyyətlərini nəzərə almaq lazımdır.

Balıqçılıq bir ölkənin iqtisadiyyatı, turizmi və kənd təsərrüfatı üçün mühüm sahələrdən biridir. Ölkəmizdə balıqçılıq həm sənaye üsulu ilə həyata keçirilir, həm də həvəskarların təşəbbüsü ilə. Xəzər dənizində balıqçılıqla məşğul olan həvəskarlar daha çox “kilke”, “kefal”, “şamayı”, “vobla” ovlayırlar. “Nəre” balıqları qorunan növlərdəndir və ovlanması qadağandır.

Daxili sulara da balıqçılıq mümkündür, çaylar, göllər, su anbarlarında həvəskarlar balıq tutub bilər. Balıqlarla zəngin olan daxili sular Kür və Araz çayları,

Mingəçevir və Şəmkir su anbarları, Göy-Göl, Ağgöl və digər təbii göllərdir. Ölkəmizdə sənaye üsulu ilə balıq ovu lisenziya ilə mümkündür və qorunan növlərin ovlanması qadağandır. Balıqların kürüləməsinə qorumaq və artımının qarşısını almamaq üçün adətən 1 aprel – 31 may tarixlərində ölkəmizdə balıq ovu qadağan edilir, ətraf mühit müfəttişləri tərəfindən mütləq yoxlamalar aparılır və qaydanı pozanlara inzibati cərimələr tətbiq olunur.

Həvəskar balıqçı Elvin İsmayilov deyir ki, Bakının istənilən bölgəsində dənizdə tilovla balıq tutmaq mümkündür: “Əgər həvəskar balıqçısınsızsa sintetik torla balıq tutmaq olmaz, cəriməsi var. Xəzərin istənilən sahilində - Nardaran, Hövsan, Türkan, Artıym sahillərində tilovla balıq tutmaq üçün heç bir qadağa yoxdur, yalnız kürü tökmə mövsümündə icazə verilmir. Xəzər dənizinin çox gözəl balıqları olur, ən yaxşısı isə “kütüm” balığıdır. “Kefal” da tuturuq, amma “kütüm” qədər dadlı balıq deyil. “Şamayı”, “vobla” da tez-tez tutduğumuz növlərdir.”

Həvəskar balıqçı deyir ki, “şamayı” balığı Azərbaycanda Kür çayı və Xəzər dənizi hövzəsində ən çox rast gəlinən qiymətli

balıq növlərindən biridir. “Bizdə ən çox Kür çayında və dənizlə çayın qovşağında olur. Uzun, incə balıqdır, sümküsüz və dadlı əti var. Çalışırıq yazda ovlamayaq, çünki kürü tökmə vaxtıdır. Aprel və may aylarında “şamayı” balığı Xəzər dənizindən Kür və digər çaylara doğru üzür, çünki kürüləmək üçün həm axar su seçir, həm də sərin sulu yer axtarır. “Vobla” isə Xəzər dənizinin tipik balığıdır, o bizdə ən çox qurudulmuş formada istifadə edilir, bərk əti var. Onu daha çox yay aylarında ovlayırıq. Çünki o martda kürüleyir. Mart – may aylarında Xəzər dənizindən Kür çayına və onun qollarına doğru üzür, çünki dayaz və axar sulu yerdə kürü tökürlər. Kürü tökmə vaxtı ovlamırıq ki, artımının qarşısını almayaq. Çünki dişi “vobla”lar bir dəfəyə bir neçə min yumurta qoyur.”

Elvin İsmayilovun sözlərinə görə dadlı və mehşuldar növ olan “kütüm” balığının artımı da ekoloji baxımdan vacibdir: “Kütüm” balığı-

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

nın kürüləmə vaxtı mart-may aylarında olur, ən çox Xəzər dənizindən Kür çayına, Samurçaya və digər axarlı çaylara keçərək yumurta qoyurlar. “Kütüm” balığı kürüləmək üçün dibi daşlı və axar sulu yerləri seçir, sərin sulara yumurta qoyur. Dişi “kütüm” birdəfəyə 100 mindən artıq yumurta qoya bilir, amma onu həmin ərəfədə ovlamaq eyni vaxtda 100 min “kütüm”ün də ovlanması deməkdir. Balıqçılar bilməlidir ki, “kütüm” nəslə tükənməkdə olan növlər sırasında və kürü tökmə ərəfəsində ovlanması qadağandır.”

“Kefal” balığına olan tələbat barədə də danışan müsahibimiz bildirir ki, bu növ əsasən Xəzər dənizinin sahil zonalarında, çayların mənsəblərində, bataqlıqlarda və su anbarlarında yaşayır: “Digər növlərə nisbətən daha uzunsov balıqdır, yağlı, ağ və ləzzətli əti var. Digər balıqlardan fərqi də odur ki, kürüləmə dövrü may – avqust ayları arasında olur, ən aktiv dövrü iyun – iyul ərəfəsindədir. Dayaz və sahil hissələrdə kürüleyir. Ona görə iyun-iyul aylarında “kefal” balığının sənaye tipli ovlanması qadağandır, həvəskar balıqçılara da bəzi məhdudiyyətlər qoyulur, biz də əməl edirik. Xəzər bərəkətli ola bilər, səxavətli ola bilər, balıq ehtiyatı çox ola bilər, amma gərək həm həvəskar, həm də sənaye tipli ov edə

balıqçı da məsuliyyətli olsun, insafli ov eləsin ki artıma mane olmasın”.

Qeyd edək ki, Xəzər dənizində balıq ehtiyatı son onilliklərdə ciddi şəkildə azalıb. Burada əsas faktorlar ekoloji problemlər və qanunsuz sənaye tipli ovçuluqdur. Xüsusilə nəre balığının ovlanması qadağandır, çünki nəslə tükənmək üzrədir. Nəre balığının beynəlxalq miqyasda ovlanması qadağan olunub, təbii artımı azaldığı üçün süni kürüləmə təsərrüfatları yaradılıb. Azərbaycanda da nəre və qızılbalıq körpələrinin yetişdirilərək Xəzər dənizinə buraxılması məsələsinə ciddi nəzarət olunur.

Balıq ovçuluğu nəzarətdə saxlanmalı, nəzarətsiz və həddindən artıq edilən sənaye balıqçılığına yol verilməməlidir. Çünki həm ekoloji səbəblərdən, həm də balıqların çaylara keçid yolunu bağlayan bəndlər və su elektrik stansiyalarının yaratdığı maneələrə görə kürüləmə lazımı miqdarda olmur. İqlim dəyişikliyi və suyun temperaturunun dəyişməsi, neft, sənaye tullantıları və kimyəvi maddələrlə zəngin məişət çirkəblərinin həm Xəzəri, həm də daxili suları çirkləndirməsi balıq artımının qarşısını alan faktorlardandır.

Lalə Mehralı

“30 yaşdan yuxarı insanların (burada həm qadınlar, həm də kişilər nəzərdə tutulur)

aile qurmaması bəzən onların şəxsi qərarı olur. Bu prosese ailə üzvlərinin, xüsusilə valideynlərin təzyiqi də təsir göstərir. İnsan zamanla bu təzyiqlərin və həyat təcrübəsinin təsiri ilə düşünməyə başlayır ki, artıq ailə qurmaq məsuliyyətindən uzaqlaşır. Bunun nəticəsində isə bəzi insanlar öz daxili düşüncələrini “elektrik almıram”, “ona qarşı hisslərim yoxdur” kimi ifadələrlə əsaslandırmağa çalışırlar. Amma əslində bu cümlələrin arxasında dərin psixoloji suallar gizləyir: “Niyə ailə qurmamalıyam?”, “Ailə mənə nə verəcək?”, “Bu addım mənim həyatımda nəyi dəyişəcək?” Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında psixoloq Aytən Ələkbərova deyir. Onun sözlərinə görə, mən bu fikirləri sadəcə nəzəri olaraq deyil, praktik müşahidələrimə əsaslanaraq deyirəm. Müxtəlif insanlarla işlədiyim müddətdə onların bu məsələyə yanaşmalarını, cavablarını və davranışlarını analiz etmişəm. Bu müşahidələr göstərir ki, əslində bir çox insan bu mövzuda özünü tanıya bilmir. Məhz buna görə də insanları bu suallar üzərində düşünməyə təşviq edirəm: “Niyə mən ailə qurmaq istəmirəm?”, “Nə məni bu qərardan çəkindirir?” Bəzən insan bu suallara cavab tapa bilmədikcə ailə qurmadan itminə edir: “Bu məsələdə psixoloji faktorlarla yanaşı, sosial amillər də mühüm rol oynayır. Yaş fərq etmədən - istər 20, istərsə də 30 yaşlı bir qadın - cəmiyyətin formalaşdığı müəyyən qəliblərlə qarşılaşır. Xınyaxdı mərasimləri, xonçalar, sosial şəbəkələrdəki təmtəraqlı toy və ailə paylaşımları qadınlarda belə bir düşüncə yaradır: “Əgər bu ənənəvi mərasimləri reallaşdırma bilməyəcəyəmsə, niyə ailə qurum? Mənim rəfiqəmə bunlar edildi, mənə isə yox. Elə atamın evində rahat

“İnsan elektrik almayan cihaz deyil”

dən ona yönələn şübhəli düşüncələr meydana çıxır: “O sənə sadəcə yemək üçün yaxınlaşır”. Bu kimi düşüncələr qadının beynində bir “proqram” kimi yazılır və zamanla həqiqi sevgi hissini belə tanıya bilməməsinə səbəb olur.

Mövzu ilə bağlı SİA-ya açıqlamasında sosioloq Aydın Xan Əbilov isə bildirib

ki, dünyada evlənmək üçün qəbul edilmiş bir standart yaş aralığı mövcuddur. Sivil və inkişaf etmiş cəmiyyətlərdə gənclər, adətən, müəyyən bir sosial-iqtisadi baza formalaşdırmadan evliliyə qərar verirlər. Bu isə əsasən 25-30 yaş aralığına təsadüf edir. Həm sağlamlıq, həm də fizioloji baxımdan bu yaşlar ailə qurmaq və uşaq dünyaya gətirmək üçün daha əlverişli hesab olunur. Çünki yalnız bu zaman insan sağlam övlad yetişdirmək, onun təhsil, istirahət və hüquqlarını qorumaq üçün kifayət qədər hazırlıqlı olur: “25 yaşına qədər insanlar adə-

tən ali təhsil alır, hərbi xidmət keçir, yaxud peşə öyrənərək iş həyatı ilə tanış olur. Bu mərhələlər həm şəxsi inkişaf, həm də gələcək ailə üçün iqtisadi təməl yaratmaq baxımından əhəmiyyətlidir. Məhz bu

səbəbdən inkişaf etmiş ölkələrdə — məsələn, Çin, Koreya, Avropa ölkələri, ABŞ və Türkiyədə — erkən evlilik təşviq olunmur.

Orada insanlar yalnız məsuliyyət daşıya biləcək, oturmuş sosial mövqeyə çatdıqdan sonra ailə qururlar.

Lakin son dövrlərdə Azərbaycanda müşahidə olunan tendensiyalar narahatlıq doğurur. İqtisadi, sosial, ekoloji və məişət problemləri bir çox insanı evlilikdən çəkindirir. Subay qalmaq halları geniş yayılıb. Evlənenlərin bir qismi isə 6 ay sonra boşanır. Bəziləri sadəcə pul toplayıb toy edir, lakin ailə dağılır. Rəsmi statistika açıqlanmasa da, boşanma nisbətinin 60%-ə çatdığı deyilir. 18-35 yaş arasında subayların sayı isə təxminən 40%-dir. Boşanmış və tək yaşayanları da nəzərə alsaq, bu göstərici ümumilikdə 60%-ə yaxınlaşır. Qlobal təcrübədə 18 yaşında ailə quran bir şəxsin dərhal ev sahibi olması gözlənilir. Kirayədə yaşamaq,

maliyyə və məişət məsələlərini tədricən həll etmək normal hal sayılır. Lakin əsas problem ondadır ki, bəzi gənclər ümumiyyətlə məsuliyyət daşımaq istəmir. Halbuki bir insan ailə məsuliyyəti daşıya bilmirsə, cəmiyyətdə də fayda verə bilməz.

Ailə qurmaq sadəcə evlənmək deyil, böyük məsuliyyət və vəzifədir. Uşaq dünyaya gətirməkdən tutmuş onun təhsili, sağlamlığı, sosial inkişafı — hər şey maliyyə və diqqət tələb edir. Bu baxımdan Azərbaycanda yeni ailələrin dəstəklənməsi üçün xüsusi dövlət proqramları hazırlanmalıdır. Məsələn, Rusiyada olduğu kimi, uşaq doğulan andan ailəyə maliyyə dəstəyi göstərilir və bu vəsait ipoteka və ya təhsil məqsədi ilə istifadə oluna bilər. Təəssüf ki, ölkəmizdə doğum səviyyəsi də aşağı düşüb. Hal-hazırda orta göstərici 1.1–1.5 uşaq arasındadır. Halbuki əhalinin sabit şəkildə artması üçün hər qadın orta hesabla 2.5–3.1 uşaq dünyaya gətirməlidir. Əgər bu təmin olunmasa, gələcəkdə ölkənin yaşlı əhalisinin payı artacaq və demokratik balans pozulacaq.

Ən təhlükəli meyhlərdən biri də gənclərin reallıqdan uzaqlaşaraq serial və sosial şəbəkələrdəki parlaq, lakin qeyri-real həyatı ideal kimi qəbul etməsidir. Bəzən qızlar evlənmək yerinə bir uşaqla aliment almağı və mənzili bölməyi üstün tutur. Bəzən oğlanlar qadınların və ya qohumların himayəsi altında yaşamağı seçir. Bu da ailənin və cəmiyyətin təməlini zəiflədir. Fiziki əməklə işləmək istəyənlərin sayı azalır, lakin tez varlanmaq arzusu artır. Gənclər az məaşı işlərə səbr etmədən münasibətlərini bitirirlər. Bu səbəbdən bir çoxu ölkəni tərk edir. Amma bu hallar əslində bəhə-nədir. Evlənmək və sağlam ailə qurmaq istəyən insan, səmimi istək və səylə bunu edə bilər”.

Ziya Hikmətoğlu

Dünya ŞOKDA - Çində yeni ölümcül virus aşkarlandı!

Çində yeni virus aşkarlanıb. Belə ki, ölkənin Yunnan əyalətindəki Endemik Xəstəliklərə Nəzarət İnstitutunun alimləri yarasalarda insanlar üçün təhlükəli olan "Nipah" və "Hendra" viruslarına genetik yaxın olan iki yeni virus aşkarlayıblar. Bu patogenlər beynin şiddətli iltihabına və tənəffüs xəstəliklərinə səbəb ola bilər.

"PLOS Pathogens" jurnalında dərc olunmuş məlumatda deyilir ki, dörd illik araşdırma çərçivəsində mütəxəssislər Yunnan əyalətinin beş rayonunda toplamış on növdən olan 142 yarasanın böyrəklərini tədqiq ediblər. Alimlər yüksək məhsuldarlıqlı DNT sıralama metodlarından istifadə edərək, 20-si əvvəllər elmə məlum olmayan 22 virus aşkarlayıblar. Xüsusilə narahatlıq doğuran "Henipavirus" cinsindən olan iki yeni virus, insanlar arasında yüksək ölüm halları ilə tanınan "Nipah" və "Hendra" viruslarını ehtiva edən eyni virus idi. Bu viruslar meyvə bağlarının və insan məskənlərinin yaxınlığında yaşayan meyvə yarasalarında aşkar edilib. Bu cinsin virusları sidiklə ötürülə bildiyi üçün tədqiqatçılar çirkənlənmiş meyvələr vasitəsilə yoluxma təhlükəsi barədə xəbərdarlıq edirlər.

Bank kartlarından oğurluq davam edir...

Vətəndaşların bank kartlarından iyunun 24-də 3058, 400, 393, 268, 250, 25 manat pul vəsaitləri kiberü-sulla oğurlanıb. Bu barədə SİA-ya Daxili İşlər Nazirliyindən bildirilib. Qeyd olunub ki, bu cür cinayət halları adətən namə-lum nömrələrdən gələn zəng və SMS-lər, habelə saxta saytlar və platformalar vasitəsilə həyata keçirilir.

"Şəxsi bank kartı məlumatlarını, xüsusilə, kartın nömrəsini, PIN kodunu, CVV kodunu və birdəfəlik təsdiq (OTP) şifrələrini heç bir halda

digər şəxslərlə, o cümlədən özünü bank və ya dövlət qurumu əməkdaşı kimi təqdim edən şəxslərlə paylaşmaq olmaz. Daxili İşlər Nazirliyi vətəndaşları bir daha diqqətli olmağa, şübhəli hallarla rastlaşdıqda dərhal polis orqanlarına və banklara müraciət etməyə çağırır", - məlumatda vurğulanıb.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

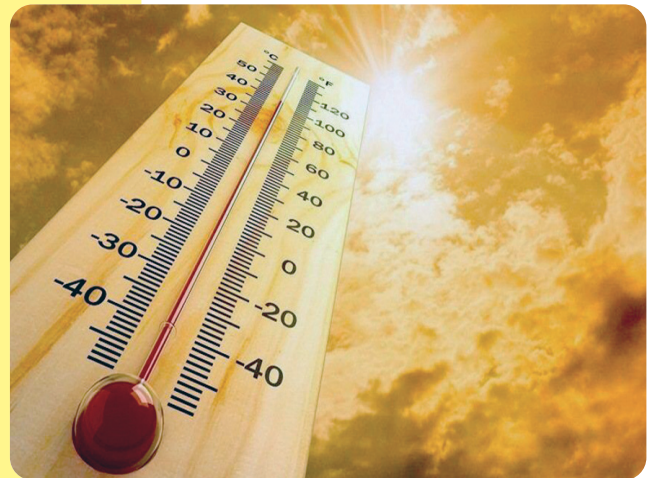
6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bayram günlərində Bakıda 34, rayonlarda 37 dərəcə isti olacaq

Bakıda bayram günlərində 34, rayonlarda 37 dərəcə isti olacaq. Bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən məlumat verilib. Bildirilib ki, Bakıda və Abşeron yarımadasında iyunun 26-da hava şəraitinin əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Mülayim cənub küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 19-22, gündüz 28-33 dərəcə isti olacaq.

dağlarda gecə 8-13, gündüz 20-25 dərəcə isti olacaq.

İyunun 27-də havanın əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Cənub-qərb küləyi gündüz mülayim şimal-qərb küləyi ilə əvəz olunacaq. Havanın temperaturu gecə 20-22, gündüz 28-33 dərəcə isti təşkil edəcək. İyunun 28-də hava şəraiti yağmursuz keçəcək. Şimal-şərq küləyi gündüz mülayim cənub-şərq küləyi ilə əvəz olunacaq. Havanın temperaturunun gecə 21-23, gündüz 29-34 dərəcə isti olacağı gözlənilir.

Azərbaycanın rayonlarında havanın əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin 27-si gündüz bəzi dağlıq ərazilərdə qısamüddətli yağış yağacağı, şimşək çaxacağı, dolu düşəcəyi, gecə və səhər saatlarında duman olacağı ehtimalı var. Qərb küləyi bəzi yerlərdə arabir güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 18-23, gündüz 32-37,

ELAN

Bineqədi rayonu Bineqədi qəsəbə bələdiyyəsi tərəfindən vətəndaş Orucov Şahin Yaşar oğluna verilmiş sərəncam, kassa mədaxil orderinin qəbz, eskiz planı və torpaqların alqı-satqısına dair akt itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000